

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Caput VI. De odio & inimicitia proximi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

CAPUT VI.

De Odio & inimicitia proximi.

SECTIO I.

Quid, quotuplex, & quantum peccatum odium proximi?

SUMMARIUM.

1. Quid odium proximi? aliud est inimicitiz: aliud abominatiōis, ipsius persona, aliud abominatiōis qualitatis proximi.
2. Odium abominatiōis proximi quoad qualitatem, est quandoque bonum, malum, vel omnino indifferens.
3. Quoad ipsam vero personam proximi semper mortale.
4. Odium inimicitia erga proximum est ex genere suo mortale.
5. Ad hoc autem ut sit mortale, requiritur, ut quis ei velit malum, quod revera ei malum est, aut ex displicentia persona.
6. Dubium: liceatne proximo velle malum, non quatenus ei malum est, vel ut ei malum sit, sed quatenus nobis, vel alteri bonum est, & g. mortem Paris, Pralato &c. ut fiat heres, Pralatus &c.
7. Sententia communis est negativa.
8. Assertiva ait id licere actu simplici.
9. Non autem efficaciter considerare; sed
10. Respondetur cum distinctione.
11. Corollarium de maledicentia seu imprecatione.

Odium generaliter dicitur actus, vel motus deliberatus voluntatis, quod malevole ferimur in proximum. Duplex est: *abominatiōis*, & *inimicitia*. Odium abominatiōis definitur à S. Thoma 2. 2. q. 34. a. 1. Alienatio, seu aversio voluntatis ab eo, quod affirmatur ut malum, &

& noxium; & haberi potest respectu cuiuslibet rei: respectu hominis rursus duplex est: respectu personæ & qualitatis. *Odiū abominatiōis ipsius personæ proximi est*, quo ipsam personam secundum se velut malum displicens, indignum, infra dilectione, vel amicitiam averfamur, vel abominamur: Et hoc semper mortale, ut mox dicitur. *Odiū abominatiōis qualitatis proximi, odiū proximi, quoad qualitatem est*: quo ipsam personam proximi secundum se, sed secundum aliquam qualitatem malam ipsius personam averfamur, & abominamur: utpote sceleratus, vel hostis noster est. *Odiū inimicitie, vel malevolentie*, est actus deliberatus voluntatis, quo proximo, ut malo apprehenso, malum volumus, optamus, vel gaudemus: rectè scilicet oppositum amoris amicitie, quo proximo bonum volumus, & habitum gaudentis, & non habitum desiderandi adeoque odiū inimicitie oritur ex odio abominatiōis. Sit ergo

A S S E R T I O I.

Odiū abominatiōis proximi quoad personam indifferentem est: Quoad personam semper mortale: odiū inimicitie est mortale ex genere suo, dummodo proximo quis verum malum velit, quod scilicet, & quatenus proximo malum est, atque ex displicentia, & abominatiōe personæ. Certum apud omnes. Explicet breviter.

§. I.

Odium abominationis proximi quoad qualitatem
indifferens est.

Silicet de se nec bonum, nec malum, sed vel
bonum, vel malum esse potest, vel manere
indifferens. *Omnes. Ratio est:* Quia odium ab-
ominationis proximi quoad qualitatem tantum,
potius est odium ipsius qualitatis, quam ipsius
proximi: atqui non tenemur amare proximum
secundum omnem ejus qualitatem: cum revera
non secundum omnes qualitates sit noster proxi-
mus, vel objectum amoris; ergo tale odium se-
cundum se indifferens est. Bonum ergo, & lici-
tum, imò meritorium est odium proximi quoad
qualitates revera malas, & recta ratione odibiles,
utpote quatenus est peccator, injustus, avarus, ri-
xosus, contumax &c. Et universaliter bonum est
odium peccatorum, quatenus peccatores sunt.
Psal. 118. *Iniquos odio habui.* Psal. 138. *Nonne,
qui oderunt te Domine, oderam: & super inimi-
cos tuos tabescebam? perfecto odio oderam il-
los &c.* eo scilicet sensu, ut dicitur Sapientia 4.
Odio sunt Deo impius, & impietas ejus. Ma-
lum verò est odium abominationis proximi quoad
qualitates simpliciter bonas, & honestas, etsi tibi
contrarias, utpote propter justitiam, zelum, pie-
tatem, virtutem majorem &c. quod proprium
est impiorum, & ex natura sua mortale contra
Charitatem: imò peccatum in Spiritum San-
ctum, si quis odiat in proximo tales qualita-
tes, quatenus sunt dona DEI, vel Spiritus

Sancti; & dicitur fraternæ charitatis invidentia
de qua infra mentio fiet suo loco. Indifferens
niquæ manebit odium abominationis proximi
quoad qualitates indifferentes, utpotè quoad
quos defectus naturæ, deformitatem, distortos
res, nimiam sensibilitatem &c. dummodo
contemptus proximi quoad personam, velur
naturæ DEI, vel malevolentia in ipsam personam
jus magnum subesse solet periculum: nam aliq
tales qualitates sunt naturaliter odibiles.

§. II.

Quoad personam semper mortale est peccatum.

§ **R**atio clara: odium abominationis proximi
quoad ipsam personam directè repugnat Charitatis præcepto, quò tenemur diligere omni
hominem, quatenus est noster proximus, natura
nostre consors, nobiscum imago Dei, pax
Gratiæ Dei, & Beatitudinis æternæ: proximus
quoad personam verè est consors nature
nostre, nobiscum imago Dei, capax gratiæ
& Beatitudinis: ergo proximum quoad personam
odisse, averfari vel abominari, & contemneri
tanquam malum displicens indignum nostro
more, vel amicitia, semper est gravissimum
peccatum mortale contra præceptum Charitatis
& ipsam divinam bonitatem in proximo participandam,
æquè ac in nobis, & fortè excellentiorem
participandam. Res valdè notanda, & alta
meditatione menti imprimenda; idque seclusò est
omni odio inimicitia, vel malevolentia.

tellige tamen semper de odio plenè deliberato cum advertentia ad malitiam. Nam ob imperfectionem actûs, inadvertentiam, & subitam passionem, &c. à mortali sæpè excusari apud omnes in confesso est.

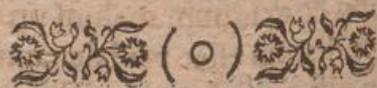
§. III.

Odiū inimicitia etiam est mortale ex genere suo.

Certum apud omnes ex verbo Dei. Præter enim præceptum magnum: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*: quo sine dubio prohibetur sub mortali in materia gravi malum velle proximo; alibi passim damnatur odium, & malevolentia in proximum, maximè apud Evangelistam amoris 1. Joan. 3. *Qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.* Et c. 4. *Si quis dixerit, quoniam diligo DEUM; & fratrem suum oderit, mendax est, &c.* Et ne quis se excuset, quòd signa odii exterius non ostendat, monet rectè Sapiens Prover. 26. *Qui operit odium fraudulentè, revelabitur malitia ejus in concilio.*

Dixi autem: *etiam mortale ex genere suo*: hic enim non tantum excusat imperfectio actûs frequentissimè, ut se indeliberatè, & subito motu proximo malum velis, optes, vel impreceris; verum etiam levitas materiæ excusat à peccato mortali; leve enim & exiguum malum proximo velle, quod reipsa illatum esset veniale tantum, etiam volituu non nisi veniale erit. Econtra tantum malum

malum in corpore, vel anima velle proximo, quod re ipsa illatum esset peccatum mortale, etiam volitum peccatum mortale erit, sive deinde tale malum velimus proximo optando, vel desiderando, ut habeat, sive gaudendo, vel complacendo, quòd habeat. Sicut enim præcepto Charitatis jubemur benè velle proximo & affectu complacentiæ de bono habito congaudendo, & affectu desiderii bonum nondum habitum desiderando; ita prohibemur malè velle proximo affectu desiderii malum proximo inferendum optando, quàm affectu complacentiæ, de malo illato, vel habito gaudendo, vel e contra de bono tristando, quod ad invidiam spectat. Gravitas ergo peccati odii, vel inimicitiae in proximum mensuranda est ex qualitate mali ei voliti corporalis vel spiritualis. In corporalibus gravissimum malum est mors corporis, præsertim violenter inferenda: in spiritualibus gravissimum est mors animæ per peccatum mortale, & æternam damnationem, quam proximo deliberatè velle, desiderare, vel gaudere, gravissimum, & ferè diabolicum est odium. Cæterum qui proximo ex odio inimicitiae solum in genere vel in confuso malum vult, non præsumitur velle mala levia venialiter, sed mala quævis gravia, consequenter peccare mortaliter.

Immodò quis proximo verè malum velit, &c.

HÆc valdè notanda sunt. Ad hoc ergò, ut odium inimicitia, seu malevolentia in proximum malum mortale sit, omninò requiritur, ut quis proximo, inimico v. g. malum velit.

I. *Quod revera ei malum est*: Sicut enim præcepto Charitatis: *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum, &c.* tenemur solùm proximo velle vera & salutaria, quatenus proximo bona, & salutaria sunt; ita solùm prohibemur proximo velle vera mala, & quatenus ei mala & nociva sunt. Unde licet proximo cuivis, etiam inimico velle malum, quod ipsi revera non malum, sed bonum est: v. g. minus malum propter majus bonum, malum corporale propter bonum spirituale, &c. sic sanctè & licitè potes alicui etiam inimico tuo desiderare morbum, jacturam bonorum, tribulationem aliquam, &c. quò ejus superbia, insolentia, peccandi licentia compescatur; imò ipsam mortem corporalem, ne diutiùs, vel graviùs Deum offendat, damnationem sibi augeat, atqui ita ipsi non male, sed meliùs sit; sic enim pater vel mater effrenato filio licitè optat mortem, ne longà vitâ graviora peccata committat, graviùsque damnentur: sic licet optare patri seni, infirmoque aut filio, vel aliis miseris bonam mortem, ne in tormentis vivant. Et ita in similibus. Quia hæc, & similia desideria formaliter sunt de bono proximi, non de malo, ait Castro-Pal. tom. I. tr. 6. d. 4. de Charit. p. 1. n. 11.

II. *Et quatenus ei malum est*: Licet enim proximo nocenti, vel inimico desiderare malum, quod reverà ei malum est, non tamen quatenus ei malum est, seu ut ipsi malè sit, sed quatenus tibi, vel alteri, proximo innocenti, vel Reipublicæ maximè bonum est, seu quatenus per illa majora mala impediuntur. Omnes com. S. The. ma 2. 2. q. 66. a. 2. Sic licet optare mortem inimici, quem scio graviter, & injustè me veritatum, nec aliter liberare me possum; non enim opto mortem inimici, ut ipsi malum, sed ut mihi justè debitum bonum, scilicet liberationem malorum meorum est. Quâ ratione etiam absque læsione Charitatis sui ipsius in gravibus afflictionibus licet sibi ipsi optare mortem, quatenus liberatio nis malorum, adeoque mihi bonum est, ut sub cõ videbimus.

III. *Aut ex displicentia personæ*: Licet enim proximo nocenti, vel inimico desiderare, non velle malum, etiam quatenus ipsi malum, seu ut ipsi malè sit, non tamen ex displicentia, seu vel abominatione ipsius personæ, nec affectu indignitatis in ipsum proximum ob ipsius malum, sed affectu, & zelo justitiæ, honoris Dei, boni communis, &c. & ex abominatione qualitatis, seu vitii talis personæ. Sic licet furi optare furcam, hosti injusto stragem, &c. Quod enim Magister justè potest, & debet inferre, licitè quis potest ei optare. Certè Superior tibi graviter delinquenti gravem, & afflictivam pœnitentiam imponens, vult tibi per hoc malè esse: at non ex displicentia

centia, sed amore potius personæ, salutis, ac boni communis.

IV. Denique universaliter sic licitè abominamur homines malos quoad qualitatem, seu ut mali sunt, ita iisdem, ut mali sunt, seu ad destructionem eorum malitiæ, licitè malum volumus. Patet exemplis Scripturæ, Psal. 53. *Averte mala inimicis meis, & in veritate tua disperde illos.* Ps. 103. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint.* Quin imò amore & zelo Dei licitum per se est peccatoribus desperatis ex suppositione, quòd non sint convertendi, velle, desiderare, & gaudere ipsam damnationem æternam: quòd quidem beati tutò faciunt, juxta illud Psalmsi 57. *Letabitur justus, cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Et in via ausus est David Ps. 54. *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes, quoniam nequitie in habitaculis eorum &c.* Verùm hæc periculosissima sunt in viatore, ne sub colore justitiæ, & justii odii abominationis mali, lateat, vel subrepat verum odium inimicitie, & abominationis ad ipsam personam, verus affectus vindictæ &c. idque maximè respectu inimici. Dictum est hætenus de malo licitè volendo proximo nocenti, vel inimico: At quid de proximo innocente.

Dubium incidens notabile, valdè difficile, & maxime practicum.

Utrum liceat proximo optare, vel desiderare malum, non quatenus ei malum est, seu ut ipsi

ipsi malè sit, absit; sed quatenus nobis, vel alteri bonum est? Exempla, & casus sunt. I. An filius possit licitè optare mortem patris, & deinde gaudere, ut hæreditate tandem fruatur? II. An subditus possit desiderare mortem Prælati, ut Prælatiura ipsi succedat, seu ut ab eo Prælati officio liberetur? III. An pater, vel mater possit desiderare mortem filii, vel filiabus, ne eos dote vel dotare cogantur? Aut quia filias ob deformitatem nuptui tradere pro libitu non possunt? Specialiter: an Princeps possit desiderare mortem matris viduæ, præsertim novercæ, ut dote & redditus tandem ad cameram communem, & necessarios redeant? & ita in similibus tractandum. Intelligendo semper de desiderio, & affectu duplici, & inefficaci: absque omni desiderio efficaci, vel cooperativo ad mortem proximi. Intelligendo de morte naturali via ordinaria ab ipso Deo disponenda, & non injustè ab homine, vel dæmone: alioquin enim illicita esse, certum est.

7 I. Sententia negativa est sanè communis. *DD. de var. Manual. c. 1 §. n. 10.* dicit, hoc ipsum sententiam omnes: *Toletus, Sylv. Reginaldus, Clavis Regiæ* alii, quos sequitur *Bonacina tom. 2. disp. 6. c. 4. Decal. Præcept. 9. unica punct. 3. propos. 2. 3.* dicens: *secundò sequitur illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis parentibus exoptat: Exempli gratiâ, cupiendo illis mortem, ut quamprimum in hæreditatem succedat.* Ratio est: quia vita proximi (præsertim

conjecti) debet præferri cuicumque commo-
do proprio temporali, juxta rectum ordinem cha-
ritatis: ergò optare mortem proximi propter pro-
prium commodum, est peccatum contra Charitatem. *Confirmatur*: si licet optare malum proximo, ut mihi bonum, atque de eo gaudere, consequenter etiam licebit triftari de bono proximi, ut mihi malo apprehenso, v. g. minuendo propriam meam excellentiam: ergò tolletur è medio peccatum invidiæ, quæ communiter definitur: tristitia de alieno bono apprehenso ut sibi malo, quatenus scilicet minuere videtur propriam excellentiam. Sententia omninò probabilis, & sine dubio tutissima, sed in praxi communi nimis dura, & vix amplius practicabilis Confessario: ideoque

II. Probabilis, & tuta satis est opposita sententia affirmativa, licere nimirum affectu simplici optare mortem, aut simile malum proximo in prædictis, & similibus casibus, præcise, ut sibi bonum, & naturaliter, Deo disponente, eventurum. Ita Emanuel Sa. V. *Charitas num. 8.* Azorius tom. 1. lib. 3. c. 12. q. 2. *Castr. Pal. supra num. 11.* Tamb. lib. 5. *Decal. c. 1. §. 3. à num. 32.* Consentit Joan. Sanchez. *select. disp. 2. num. 8.* Et probabilem censet Eligius Bassæus in *Floribus, verb. Charitas num. 32.* Ratio fundamentalis est: quia actus inefficaces, & veleitates simplices sumunt suam specificationem, seu bonitatem, vel malitiam non ab ipso objecto, quod secundum se nullo modo appetunt, sed à fine vel motivo for-
mali,

8

mali, secundum quod, vel propter quod tendit
in tale objectum: ut si appetas mortem tuam,
tandem à peccato liber Deo fruaris, actum
num facis, non ab objecto, sed à fine intento
in proposito, affectu simplici, & inefficaci deside-
rans, v. g. mortem patris, ut acquirat hære-
tem, præcisè appetit mortem ipsius, vel aliquid
sibi bonum ex fine intento, & nullo modo
malum patris, quin ut tale adhuc efficaciter
test nolle, & simpliciter velle longam vitam pa-
tris, stante illo desiderio inefficaci contrario
gò hoc per se malum, vel illicitum non est.
dem ratione licebit de tali morte gaudere, non
patri mala, sed ut sibi bona, vel boni sui causa
ant è contra de longiori vita patris tristari, non
patri bonâ, sed ut sibi malâ, aut sui commodi
peditivâ.

- III. Neque hinc ullo modo sequitur, posse
talem mortem etiam desiderare efficaciter,
procurare. *Ratio* disparitatis ingens est: quia
inefficax ille desiderii, vel gaudii tendit ad
tempus patris v. g. præcisè ut objectivè proponitur
v. g. per intellectum: intellectus autem præcisè
mortem patris proponere mihi sub præcisi-
tione boni, seu commodi mei, abstrahendo
omni ratione mali, ideóque eo statu nullam
specificationem ab objecto ut malo, sed tantum
à fine, seu motivo formali, propter quod
mortem patris; quod, quia in proposito
non est, nullam actui malitiam adferre potest
nam si proponeretur voluntati mors patris

ipsi mala, jam statim averteretur voluntas, & nollet ea ratione etiam efficaciter: At verò efficaces actus, efficax desiderium vel procuratio mortis paterna tendit in mortem patris ut subjectivè fiendam à parte rei, quæ, quia reverà est mala patri, & filio gravissimè illicita, malitià inabstrahibili, necessariò actui confert suam malitiam, non obstante fine, non malo, vel bono intento: quia malum est ex quolibet defectu; & hic jam fuit ratio sententiæ prioris. Advertis jam sententiam hanc esse probabilem valdè: sed adhuc, ut duriusculam abhorres; ideò mitiùs loquendo & utramque sententiam non nihil conciliando, mihi videtur

IV. Dicendum cum distinctione. Mortem patris v. g. optare propter meum commodum temporale affectu antecedenter & absolutè, volendo nimirum, & optando, ut Deus velit patrem meum mori, quo hæreditate potiar, omninò putò illicitum esse mortaliter, ob rationem primæ sententiæ: quia nimirum assumitur majus malum proximi ut medium ad minus bonum meum, quod directe repugnat ordini Charitatis. Certè talis actus proximè accedit ad actum efficacem. Et si quis ad eum finem etiam oraret Deum pro patris morte, nonne oratio ejus fieret in peccatum? Atque hoc sensu meritò intelligo damnatas ab Innocentio XI. Propositiones istas: 13. *Si cum debita moderatione facias, potes absq; peccato mortali, de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere: illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob ali-*
quod

*quod temporale emolumentum. 14. Licet
absolutò desiderio cupere mortem patris, non
idem ut malum patris, sed ut bonum cupientis,
nimirum ei obventura est pinguis hereditas.*

At verò id ipsum optare affectu consequenti
& conditionato: nimirum ex suppositione, quod
si Deus vellet, vel faceret patrem meum mortuum,
quàm id ipsum optarem! quàm de eo gauderem
&c. propter meum commodum! per se illicitum
non est, idque efficaciter probat Ratio sententia
Sententiæ. Et insinuat *Bussaria Capucina* in
cit. meò iudiciò verissimè. Ratio est: quod ob-
jectum hujus actus non est malum: est enim
commodum sequens ex morte, quod est bonum,
conforme rectæ rationi: & ideo mors est ob-
jectum desiderii non absolutè, sed tantum ex sup-
positione, quod sit dispositum à Deo, quod non
est desiderare malum proximi, sed supposito, quod
sit illud habiturus, gaudere de ipso, ut de bono
mei boni. Et in tali casu non anteponitur
commodum temporale proprium vitæ proximi, sed
est uti, quoad desiderium, morte proximi ad
commodum proprium ex suppositione, quod à Deo
sit causanda. Atque hisce rursus corrumpit ratio ob-
positæ Sententiæ una cum sua confirmatio.
Fateor licere tristari de bono proximi præcisè
prehenso quatenus reverà mihi malum est affectu
simplici, & conditionato, ut modò dictum, non
autem affectu absoluto, & quatenus bonum pro-
ximi est. Unde minimè tolletur è medio peccati
tum invidiæ; invidia enim tristatur de bono pro-

xi mi, non ea præcisa ratione, ut mihi malum falso apprehenditur, affectu aliquo conditionato, aut dependenter à divina voluntate, sed affectu planè absoluto, ac contra divinam voluntatem omnium bonorum dispensatricem tristatur, & non vult, & odit, ac velut ringitur bonum illud inesse proximo, ut apprehensio sibi nocivo seu propriæ excellentiæ diminutivo, ut infra videbimus Sect. 4.

COROLLARIUM.

De Maledicentia.

ODio inimiciæ, seu malevolentia in proximo **II** tum tanquam actui interno illicito, & peccato cordis, directè respondet maledicentia, seu malorum imprecatio, tanquam actus externus imperatus, & peccatum oris: atque eadem prorsus ratione, qua illicitum, vel licitum est proximo malum velle, etiam illicitum, vel licitum erit proximo maledicere, vel malum imprecari. Nimirum

I. Omnis maledicentia, quâ proximo ex vero odio inimiciæ, seu ex vera maledicentia, & animo, ut eveniat, deliberatè in materia gravi malum quis imprecatur, peccatum mortale est. *Omnes.* Patet ratio ex dictis: quia maledicentia externa sumit suam malitiam à malevolentia interna: atqui proximo ex animo malum velle in materia gravi, mortale est: ergo & idem malum proximo imprecari, mortale est. Excusat autem à mortali: I. Materia levitas, sive imprecatio levis, vel ridiculi mali. II. Imperfectio actûs, inadvertentia, indeliberatio &c. utpote ex subdito motu iracundiæ, terroris, vel passionis vehementis proximo male-

maledicere in quacunq[ue] materia, non potest esse plus, quàm veniale. III. Defectus malæ intentionis, seu voluntatis, ut eveniat; nam etiam admittere, & deliberatè proximo maledicere, seu quocunq[ue] via quacunq[ue] mala imprecari, non tamen ad id, ut eveniant, sed solùm ad expressionem suæ indignationis, vel doloris de nocumento, vel iniuria accepta, vel solùm ad terrorem alterius, maritus, filiorum subditorum, militum &c. culpam veniale non excedit; neque verum peccatum contra Charitatem, vel iustitiam, sed potiùs defectus mansuetudinis, & patientiæ est. Ita Navar. *cap. 17.* Molina, alii cum Laym. *lib. 2. tract. 2. n. 8. denique. IV.* Addunt Doctores, item ex consuetudine, vel prava consuetudine, & absque animo, ut eveniant, etiam gravissima quæque mala imprecari proximo, v. g. ut aliquem diabolus auferat, vel discerpat, fulmen percutiat, pestis extinguat, rota frangat &c. absque tamen notabili peccato contumelia, spectatis circumstantiis personarum utpote si pater filio, dominus servo, æquales, & equali ita imprecetur, non esse mortale ob rationem dictam. Secus esset, si inferior superiori, filius patri &c. ita in faciem imprecetur, & maledicatur tunc enim gravis contumelia contra iustitiam, & pietatem esset. Insuper addit Laym. *cit. in 2. n. 8.* Eum, qui deliberatè seipsum dæmoni devovet, quamvis absque animo, ut ita eveniat, non esse excusandum à peccato mortali, ob indignitatem, horrorem, ac perversitatem rei.

II. Econtra quemadmodum odio abominabile

tionis justè, & licitè averfamur, seu abominamur proximum quoad qualitatem malam, quatenus scilicet malus, injustus, & peccator est; ita ob eandem rationem etiam ei malè volumus, non quatenus ei malum, sed quatenus vel ipsimet, vel nobis, vel alteri proximo, vel Republicæ majus bonum, vel majoris mali impeditivum est, ut supra explicavimus. Eadem ratione etiam justè, & licitè ei possumus maledicere, seu malum imprecari, v.g. furi, ut suspendatur, ut supra §. 2. positum est: & sic in cæteris casibus.

SECTIO II.

Ad quid teneatur homo inimico suo?

SUMMARIUM.

12. Quilibet homo sub mortali obligatur inimico suo ad tria
13. I. Non odisse, seu non malum velle. (ubi
14. Quid sit remittere offensam?
15. Quid sit offensa, injuria damnosa, non damnosa,
16. Et quid restitutio, vel satisfactio pro ea?)
17. II. Obligatur ei remittere offensam;
18. Non tamen injuriam; minus damnum illatum,
19. Sed de eis contra eum instituere potest actionem tam injuriarum, quam civilem pro damno illato;
20. Imò per se loquendò etiam criminalem
21. III. Obligatur ei exhibere actus & signa Charitatis,
22. Communia saltem;
23. Nisi Charitas, vel justitia quandoque prudenter aliud suadeat,
24. Aut rationabilis causa excuset.
25. Signa autem specialia per se loquendo non tenemur exhibere inimico
26. Ad dignoscendum, quale peccatum sit negare inimico signa Charitatis communia, inspicienda est intentio interna: & significatio externa.

27. *Resolvuntur Varii casus. Et specialiter*
 28. *Quid sentiendum de iis, qui fugiunt, declinant,*
 29. *Aut nolunt, vel non possunt, salutare inimicum!*
 30. *Casus specialis de duobus Religiosis.*
 31. *Inimicum salutantem non resalutare, vel gratias agere, quando, & quale peccatum?*
 32. *Casus specialis Matronæ nobilis.*
 33. *Quando, & quale peccatum sit nolle alloqui, vel salutare, qui inimico!*
 34. *Casus specialis de duabus Monialibus.*
 35. *Quid faciendum illi, qui scit, vel prævidet, si salvet, propinet &c. inimicum non resalutatum, & gratias acturum &c.*

ASSERTIO II.

12 **O**mnis homo inimico suo, quantumvis in
 inimicitia, vel injuria perseveranti obligatus
 sub mortali: 1. Non odisse, seu malum velle, quod
 revera ipsi malum, & quatenus ipsi malum
 aut ex displicentia persona ipsius. 2. Offensam
 mittere, non item injuriam, minus damnum
 latum, quin justè tam actionem injuriarum
 satisfactione, quam actionem civilem pro damno
 illato: Quin etiam per se loquendo, actionem
 minalem ad justam sceleris vindictam adversus
 eum instituire possit. 3. Exhibere actus, & ipsa
 Charitatis communia (nisi ipsi charitas, vel justitia
 aliud suadeat, aut rationabilis causa excuset)
 non item specialia, per se loquendo. 4. Secus
 sciendo, peccabit pro ratione intentionis interna
 vel significationis externa offensiva inimici. Et
 tota in re communis, & certa Theologorum doctrina
 Et quia res valde delicata, & intricata
 Confessionali est, ideo conabor accuratè explicare

§. I.

Non odiffe, non malum velle. Remiffivè.

PRæcepto Charitatis divinæ teneri nos dili-
gere omnem proximum, etiam quantum-
vis inimicum, injuftum, & peccatorem, quatenus
nofter proximus æternæ beatitudinis comparticeps
eft, certiffimum eft ex generali mandato Charita-
tis: *Diliges proximum tuum, ficut te ipfum*: ne-
mine omninò excepto, nifi non proximo, qui ſci-
licet nobifcum gratiæ DEI, & æternæ beatitudinis
capax amplius non eft, ut ſunt diaboli, & damna-
ti tantum. Et de inimicis habemus ſpeciale præ-
ceptum Chrifti Matth. 5. *Audiſtis, quia di-
ctum eſt: diliges proximum tuum, & odio habe-
bis inimicum tuum,* (hoc fuit phariſaica deprava-
tio præcepti divini:) *Ego autem dico vobis, dili-
gite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt
vos.* Et Joan. 13. *Mandatum novum do vobis,
ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Chriſtus
autem dilexit nos, cum adhuc inimici eſſemus, ait
Apoſtolus. Diligendus ergo eſt inimicus, &
peccator quoad naturam, non quoad qualitatem,
ſeu ipſam malitiam: ſic enim odio habendus eſt
obominatione qualitatis, ut ſupra diximus.

II. Præceptum hoc generale Charitatis, *Dili-
ges proximum tuum, ſicut te ipſum*, quatenus af-
firmativum eſt, dictans ſcilicet actu poſitivo ama-
re proximum, ſeu benè velle proximo, præfertim
inimico, per ſe nunquam obligat graviter: ſed
tantum per accidens, quando obligamur proximo
inimico reconciliari, aut ei in neceſſitate corpo-
rali,

rali, seu spirituali succurrere, de quo infra. Verò quatenus enim præceptum negativum prohibens scilicet: *Non odisse, non male proximo*, etiam quantumvis inimico, ac iniurioso, obligat semper, & pro semper, cum ob id verum sit intrinsicè malum, & nulla unquam etiam quantalibet proximi inimicitia, vel iniuria excusari, vel cohonestari possit, neque solum præcepto divino, sed etiam rectæ naturali rationi pugnet, odisse naturam propter culpam; & contra DEI propter opus hominis, & sine dubio peccatum mortale ex genere suo, cum adverteretur contra unum excellentissimæ, & Theologicæ virtutis præcepto maximo charitatis, Solum hic præceptum explicandæ sunt limitationes, quibus

III. Obligamur proximo etiam inimico non malum velle. Nimirum: 1. Quod reverè malum est. 2. Et quarens ei malum est. 3. Aut ex defectu simplicitatis personæ; hæc enim generatim sufficienter explicata, & amplificata sunt. *Affert. moral. n. 5.* ut huc de verbo ad verbum referri debent.

IV. Lessius *lib. 2. de just. c. 47. dub. 5. n. 2.* paulò aliter quatuor assignat, & probat actus licitos, quibus liceat inimico malum velle. *Primus* Ex intentione, ut inimicus emendetur, quare pater vult filio verbera infligere. *Secundus* Ex intentione, ut inimicus à malo faciendo mihi, vel proximo avertatur. *Tertius*. Ex zelo justitiæ: quod bonum est, ut inimicus, vel qui malè agit, tandem pœnæ habeat; quantum meretur ex culpa; & sic justitiæ æqualitas habeatur.

vel custodiatur: *Quartus* est: Optare malum inimico (sunt verba Lessii) ut fiat aliqua reparatio injuriæ, & satisfactio, dum enim ille punitur propter injuriam illatam, restituitur ex parte honor parti læsæ eique aliqua satisfactio exhibetur. Qui enim lædit plus justò, suo affectui indulget, sibi que sumit, & alteri trahit: dum autem punitur, illud ei quodammodo adimitur, cum contrà voluntatem patiatur: & quia agitur in gratiam læsi, censetur ei donari: & sic fit nonnulla compensatio, ut experientia probat: tunc enim animus læsi acquiescit, & sibi satisfactum putat. Est igitur in vindicatione moralis quædam restitutio honoris, & injuriæ reparatio. Hactenus *Lessius ibid. n. 15.* rectè defendens hunc actum internum non esse verum odium. In odio enim desideratur alterius malum, præcisè ut ei malè sit, idque absque debito modo, ac mensura: in hoc autem actu vindictæ desideratur malum proximi secundum mensuram delicti, & debito modo nempe mediante DEO, vel homine potestatem habente, ad hoc ut justitiæ æqualitas servetur, quæ sanè magna est diversitas. Et hinc mox dicemus, & explicabimus inimico esse remittendam offensam, non item injuriam.

§. II.

Offensam remittere, non item injuriam &c.

AT quæso quid est hoc? offensam remittere: 14
vel quod idem sonat, veniam dare: Dico:
X 3 est

est ipsissimum positivè nolle amplius odisse, vel malum velle inimico per modum Injustæ vindictæ. Ubi graviter nota differentiam hujus obligationis positivè à præcedente negativè. Nam negativè non odisse, non malum velle, vel vindictam istam appetere inimico, obligaris semper, & semper præcepto negativo, ut dictum est; & satisfacis obligationi tuæ merè negativè te habere qualiter te habes, quando dormis, aut de inimico, vel offensa ab eo tibi facta nihil cogitas: At tamen positivè nolle amplius odisse, & malum velle inimico, sed potius actu contrario eidem bene velle, vel eum amare, atque ita actu positivo Charitatis offensam remittere; utique non potest obligari semper, sed solum per accidens in triplici casu. 1. Quando teneris reconciliari inimico, juxta *Secl. seq.* dicenda. 2. Quando teneris inimico in gravi, vel extrema necessitate succurrere. 3. Quando recordatus inimici vel offensa & injuriæ tibi illatæ gliscens odium, rancorem, vindictam &c. videris non posse superari, nihil cito actu contrario positivo Charitatis, eum amplius odisse, vel ei malè velle, sed potius amare, & bene velle, prout alibi explicuimus. Hæc sunt valdè notanda Confessario, & poenitentibus fragilibus diligenter explicanda, ne conscientia nimis angustientur. Pro majori tamen diligentia accurate hîc prius distinguenda hæc tria:

Offensa, Injuria, Damnum.

15 **O**ffensa generatim est lesio, seu irritatio voluntatis alterius: quâ nimirum aliquis alteri

contra suam voluntatem molestiam infert, sicque eum movet, eique sufficiens motivum, ac velut jus quoddam tribuit ad displicentiam, indignationem, aversionem, ac iram adversus offendentem potestque fieri aut absque læsione ullius juris alterius, & dicitur offensa pura contra charitatem, & pacem humanam tantum. Ex. gr. Amico petenti à me librum commodatò, quo is valdè indiget, ego facillè carere possem, nolo tamen commodare: procul dubio offendo amicum, & do ei sufficiens motivum, ut avertatur à me, mihi que indignetur, non tamen infero ei injuriam; cum nullum ejus jus lædam, sed tantum voluntati ejus molestiam infero, ideòque est offensa pura contra charitatem, & pacem humanam, pro qua proinde debetur solum amicareconciliatio ex virtute charitatis, & pacis humanæ, nihil omninò ex justitia, nullaque actio in foro externo. Aut offensa fit cum læsione juris alterius; & tunc speciali nomine vocatur injuria. *Injuria generatim est læsio juris alterius*: quàm nimirum fit aliquid non solum contra voluntatem, sed etiam contra verum, & strictum jus alterius. Et iterum potest fieri, aut absque damno alterius, nihil scilicet auferendo, quod suum erat; & dicitur injuria mera, vel non damnosa: ut si cui soli, vel coram alijs nihil inde motis contumeliam inferas: si committas adulterium cum uxore Titii, nulla suscepta prole, vel alia damnificatione secuta, utrique inferas gravem injuriam: quia lædis jus illius ad suum honorem, istius ad corpus uxoris suæ: nullum tamen damnum inferas; ideòque est

injuria non damnosa, attamen contra justitiam pro qua proinde jam ex justitia saltem vindicta debetur satisfactio: & in foro externo datur actio injuriarum pro ea satisfactio, intra tantum certum tempus. *Aut* injuria fit cum damno alterius, auferendo scilicet aliquid, quod suum erat: jam dicitur injuria damnosa, seu damnificatio, si justa, cujus objectum, & effectus est ipsum damnum illatum. Itaque

Damnificatio, seu injuria damnosa est laesio civilis, & stricti juris alterius per ablationem ejus, quod suum erat, in bonis anima, vita, fama, fortuna. Ut si fureris Titio pecuniam, domum incendas; si cognoscas uxorem ejus, prole, quam is putatitius pater alere debeat, vi suo, & liberorum legitimorum damno, est injuria damnosa contra justitiam commutativam quæ suum cuique tribuit, pro qua proinde eadem justitiæ commutativæ virtute debetur restitutio, & in foro externo competit ei non tantum actio civilis ad recuperandum jus suum, sed compensandum damnum illatum, sed etiam, si vult, actio criminalis ad vindictam sceleris. *Omnia certa ex natura justitiæ.* Nunc necessarii explicandi sunt duo termini, jam sæpius nominati: Quid sint, & in quo differant,

Restitutio, & Satisfactio.

16 **R**estitutio proprie est compensatio damni alteri in bonis ipsius anima, corporis, fama, fortuna; cujus proinde objectum est damnum

alteri compensandum per aliquid necessario ipsi
 damnificato conferendum: finis verò est æquali-
 tas rei restituendæ ad rem ablatam, vel damnum
 datum; ideòque est actus justitiæ commutativæ,
 & in conscientia semper debetur ante omnem sen-
 tentiam Judicis, vel actionem fori externi.

*Satisfactio verò est compensatio injuria, vel
 offensa tantum alterius:* in hoc consistens, quòd
 sicut alterum offendimus, vel injuriavimus contra
 voluntatem, vel jus suum molestando, ita nos vi-
 cissim in gratiam illius, vel læsi aliquid molestum,
 contra propriam voluntatem agendo, vel facien-
 do eum nobis reconciliemus. Cujus proinde
 objectum est injuria, vel offensa compensanda ex
 parte nostra solum aliquid molestum subeundo
 alterius conciliandi gratia, absque eo, quòd neces-
 sario re ipsa aliquid in alterum conferatur. Finis
 verò est reconciliatio cum altero offenso, vel offen-
 sa remissio. (Nota hic obiter: cur DEO sa-
 tisfacere, non autem restituere possimus: quia ni-
 mirum, sicut, prò dolor! possumus DEUM of-
 fendere, non autem damnificare: aliquid in ejus
 gratiam molestum agere, vel pati, nihil autem
 ipsi, non suum, offerre possumus.) Uude satisfactio
 pro injuria est *actus justitiæ vindicativa*, cujus
 exercitium ad publicam tantum potestatem perti-
 net; proinde ante Judicis sententiam nulla per se est
 obligatio satisfaciendi pro injuria, præcisa à da-
 mno, secundum communem DD. apud Layman.
lib. 3. tract. 2. c. 1. n. 3. Pro offensa autem (jam
 dictum est) debetur satisfactio amica ex charitate,

& pacis humanæ virtute. His suppositis, & bene intellectis, dicimus in Assertionem nos obligari inimico.

17 *I. Offensam remittere*, modo jam explicatum. Certissimum Fide divina, & ratione naturæ. Hac enim conditione Christus docuit, nos remissionem offensæ ab ipso DEO: *Dimittite vobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debita vobis nostris.* Et ne putaremus hoc confisum tantum esse, non præceptum & necessarium, tum subjungit Salvator noster Matth. 6. terribilia verba: *Si enim dimiseritis hominibus peccata vestra, dimittet & vobis Pater vester delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Sic Christus. Et certe summa æquitas postulat, ut qui sibi dimitti offensam divinæ Majestatis infinitæ, & aliis remittat offensam suæ voluntatis: sicut contra summa iniquitas videtur, ut qui sibi vult remitti offensas factas contra voluntatem DEI infinitæ Majestatis, cum ipse tamen nolit homini contra voluntatem suam præcisè, salvo scilicet jure suo quædam injuriam, vel damnum illatum, quæ DEUS remittere non præcipit, ut mox videbitur.

Ratio autem manifesta est: Quia omni jure tenemur proximo non malum velle per modum justæ vindictæ: hoc enim ad formale odium inimicitiae spectat: atqui remittere offensam remittit nihil aliud est, quam non odisse, vel non malum velle proximo per modum injustæ vindictæ, dum enim

offensus manes, ac offensam retines, necessariò malum vis proximo, & utique vindictam: proximo autem ob solam offensam (seclusa omni injuria, vel damno illato) nulla ex ulla justitia debetur vindicta, sed ille solùm, qui te offendendo dedit sufficiens motivum ad iram, aversionem, indignationem, ex charitate debet tibi amicam satisfactionem, v. g. petendo veniam, aliudve benevolentia signum, officia exhibendo: ergò & tu debes ex charitate ei remittere offensam; odium quidem formale, & vindictam injustam omní tempore, iram verò, indignationem, aversionem saltem tunc, quando alter tibi satisfacit, & reconciliari cupit, juxta dicenda inferiùs: alioquin offensam retinendo, & remittere nolendo peccabis mortaliter, secundùm omnes. Intellige tamen semper voluntariè, & deliberatè: ut excludantur impressiones, & aversiones solùm phantasticae in Phantasia, etiam contra voluntatem remanentes, quas omninò expellere valdè difficilè, & quibusdam etiam impossibile est, ut notat Sylvester *verb. Charitas q. 6.* Et infra in regulis reconciliatio- nis iterum notabitur.

II. *Non item injuriam, minùsque damnum illatum tenemur remittere inimico.* Communif-
sima. Ratio evidens est: quia ex praecepto Cha-
ritatis teneris proximo remittere solùm malum i-
psi indebitum, non item bonum tibi debitum: at-
qui sola offensa tua, aversio, indignatio animi,
quã proximo malè vis ad injustam vindictam, est
malum indebitum inimico: satisfactio verò tibi
pro

pro injuria facta, & maximè restitutio pro damno tibi illato est bonum tibi debitum: & licet ipsum malum sit inimico, tu tamen id vis, non quatenus illi malum est, sed quatenus tibi justè debitum, & bonum est, justè vis, & exigit: ergo non teneris remittere, sed omni jure justè exigere potes, tam satisfactionem pro injuria, quam restitutionem pro damno; dummodò offensam deprensas, & hæc non ut ipsi mala (de quò sæpe petimus) sed ut præcisè tibi bona expetis. Et hæc pergitur ulterius.

19 III. *Tam actionem injuriarum pro satisfactione injuria, quam actionem civilem pro restitutione damni illati instituire contra inimicum quæbet potest.* De actione civili ad recuperationem jus suum, seu pro restitutione damni illati, non dubitat, nec probatione indiget. Certum est, quod actione injuriarum pro satisfactione debita injuriæ illatæ, quando inimicus injurians per satisfactionem congruam nollet dare, nec vult petere. *Ratio* jam dicta est: quia petis, & quatenus tibi justè debitum est, & aliter præstari non vis: quin insuper in rigore loquendo non teneris remittere, sed adhuc justè coram Judice instituire potes actionem injuriarum, si alius inimicus injurians veniam peteret humiliter, & per se satisfactionem sufficientem offerret pro injuria illata. Communis DD. Valentinus Reginaldus, Tannerus *disp. 2. q. 3. dub. 1. n. 10.* eosque consequens Bassæus *verb. Charitas. n. 10.* Lessius *suprà cit. Suarez, Coninch, Caspary*

obsequat. Tamb. lib. 5. c. 1. §. 3. n. 9. Ratio est: quia satisfactio tibi justè debetur, nec teneris magis hanc, quàm illam satisfactionem acceptare pro injuria, præsertim, cum satisfactio pro injuria sit actus justitiæ vindicativæ, cujus exercitium propriè ad Judices, & Superiores spectat; ad hoc enim constituuntur Judices in Republica, ut puniant reos, injurias vindicent, & læsis satisfacciant: ergo deposito odio, & vindictâ, atque maligno affectu in proximum justè, eam à Judice petere posses.

Dixi autem *in rigore loquendo*: Charitatis enim dulcore id in praxi omninò disuadendum est, & omnimodis consulendum, ut juxta consilium Christi Matth. 5. *Si quis te percusserit in maxillam &c.* propter ejusdem amorem huic tuæ tam rigidæ satisfactioni renunties, eamque proximo remittas; nam reverà pauci actionem injuriarum prosequuntur, deposito omni odio, & vindictæ malevolo affectu; idque maximè urgendum, quando satisfactio tibi læso prorsus inutilis, & solè lædenti gravissimè damnosa esset, ut si deberet fieri per mortem, mutilationem, fustigationem, publicam confusionem, vel similem gravem pœnam. Nisi in casu rarissimo id necessarium esset ad tollendam infamiam magnæ familiæ, ut cum *Tamb.* notat *Bassans* proximè cit.

IV. Quinimo per se loquendo, etiam actio-20 nem criminalem ad justam sceleris vindictam instigare potest læsus contra inimicum reum. Communissima DD. & Juristarum apud Layman. lib. 2. tract.

2. *tract. 3. c. 3. n. 3.* alióque citt. passim. enim naturæ, & gentium jure omnibus permissum, & sæpè debitum est, ob bonum commune. Nec est ratio, cur non liceat adversus inimicum dummodò fiat, non odio, vel vindictæ affectu ipsam personam, sed amore justitiæ, & odio dominationis ipsius mali perpetrati à proximo, ne crimina impunita maneant cum Reipublicæ damno. Advertit tamen ex communi *Layman. cit. §. deinde.* Id periculosum esse, & plerumque non consulendum inter æquales actionem criminalem contra inimicum instituere, scilicet ad punitionem criminis, eò quòd pauci tam perfecti sunt, qui eo casu solùm justitiam, bonum commune, & mali punitionem spectent, quin cupiditatem propriæ vindictæ, & odium in ipsam personam inimici explere velle censeantur. Vide nostrum *Gabrielem in Can. Missa lect. 76.* Secus esset, si offensus sit ipse Judex, vel Superior, cui ex officio competit malum punire: sic Prælato, Patri, Merito, ordinariè non licet remittere punitionem mali, seu satisfactionem justitiæ suo Religioso, fratri, uxor. Vide *Navarrum.*

§. III.

Exhibere actus, & signa communia Charitatis &c.

¶ **O**Mnino tenemur supradictam remissionem offensæ, odii ac malevolentia in inimicum non solùm ipsa re exercere in corde, ac animo interiùs, sed etiam ipsi proximo inimico, oblata occasione eam notam facere exterius usque ad

bus, signis, ac indicis charitatis, ac benevolentia, quibus ipse intelligat, ac advertat nos ad ipsum non amplius male, vel malevolè affici, sed potius bene: & ex horum signorum omissione meritò intelligeret, nos adhuc malè erga ipsum affici. *Omnis.* Ratio est clara: quia ex virtute Charitatis obligamur nulli esse scandalo, seu voluntariè occasionem non præbere proximo, ut ipse peccet: atqui nisi proximo inimico hunc nostrum remittendi animum actibus, & signis externis Charitatis, ac benevolentia ostendamus, quin iis subtractis ejus oppositum significemus, in causa sumus, ut ipse quoque perseveret in inimicitia, & idè diutius, graviusque peccet: ergo &c. Ratio ergo, & regula generalis horum signorum, & actuum semper præ oculis habenda hæc est: Illa tantum signa, vel opera Charitatis proximo inimico exhibenda sunt, ex quorum omissione is meritò intelligit, nos malè affici erga ipsum, & talia non nisi ex malo affectu odii, seu vindictæ omittere. Hac regulâ suppositâ, dicimus in Assertionè, proximo inimico exhibenda esse

I. *Actus & signa Charitatis communia.* N° 22
mirum communiter omnibus absque delectu exhiberi solita, ut orare pro omnibus, saluantem resalutare alloquenti respondere, postulanti, merces vendere, communia officia, vel obsequia præstare, quæ omnibus passim in Communitate, Civitate, Collegio, Monasterio, vel domo aliqua exhiberi solent. Vulgaria sunt obvia, ambigua postea seorsim discutiam. Ratio ex lege Charitatis
lumi-

fumitur duplex. Nam ex una parte: quia haec signa, & obsequia communi naturæ, & locutione humana debentur; & non est particularis honoris hanc communem obligationem infringere, etiam quoad inimicum absque nota actualis contumacie, adeoque peccati mortalis. Ex altera autem parte, ex hujusmodi communium signorum, & obsequiorum subtractione proximus merito intelligit, nos malè in ipsum affici, ideoque & ipsius inimicitia peccato obfirmatur novo nostro peccato scandali activi, ex genere suo mortali. Ut autem que peccati discernendi mensuram, exempla & signa particularia confulto remitto, & abundè in libro *Secl. seq.* modò pergamus in explicatione minorum:

- 23 II. *Nisi ipsi Charitas, vel justitia aliud prudenter suadeat.* Charitas quidem ipsamet, vel erga ipsum inimicum, vel erga se ipsum aliquando suadet, negare inimico signa communia Charitatis, salutationes, alloquia, responsiones: utpotè, quia inde speratur emendandus, errorem arguerus, & correcturus: vel quia timetur ex his signis deterior futurus, injuriam illatam vilipensius faciliùs denuò illaturus, aut certa ipsa signa Charitatis sibi in despectum fieri, aut aliter malè interpretaturus &c. sic etiam prudenter, & caritative erga te ipsum potes vitare confortatum colloquium, aspectum alterius tibi inimici, ne redeat recordatio injuriarum, ne novæ lites incendant, commotiones majores, mala graviora contingant, signa enim Charitatis non debent militare contra

charitatem. Imò quandoque ex justa abomina-
 tione delicti notorii proximi possunt ei negari signa
 charitatis communia, uti de hæreticis præcipit
 ipse Evangelista amoris in Epist. 2. *Si quis venit
 ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite
 eum recipere in domum, nec ave ei dixeritis,
 qui enim dicit illi ave, communicat operibus
 ejus malignis.* Justitia porro etiam suadet quan-
 doque inimico reo subtrahere signa communia
 charitatis: Sic Pater, vel Superior ad justam pu-
 nitionem filii, vel subditi delinquentis juste ei ne-
 gat alloquium, aspectum benignum, aliave bene-
 ficia, vel signa charitatis aliàs filiis, vel subditis
 communiter exhiberi solita, correctionis gratiã,
 ut suum errorem agnoscant, ut eorum incuriam,
 proterviam, vel insolentiam frangat &c. Ex qui-
 bus patet solutio casûs non rarò contingentis: Fi-
 lius, vel filia Matrimonio indigno contra volun-
 tatem parentum, vel consanguineorum contracto,
 aut alias crimine alicujus infamiæ commisso, fa-
 miliam non parvo dedecore affecit: Unde illum,
 vel illam parentes, fratres, consanguinei nec ad
 domum, nec ad colloquium, vel aspectum admit-
 tere volunt, etiam veniam petenti constanter igno-
 scere recusant. Hic duo perpendenda, & à Con-
 siliario inquirenda sunt. *Unum:* Utrum paren-
 tes, vel consanguinei non ex animi odio procedant
 ad correctionem delinquentis, aliorum cautelam,
 familiæ honorem? *Alterum:* An non vindicta
 vel pœna talis excedat modum delicti, non enim
 possunt illis negare reconciliationem, & veniam.

in perpetuum (tunc enim absolvi non possent)
 sed solum ad tempus , quousque videbitur capi-
 dire ad eorum emendationem , ac alios fines be-
 nos propositos , postea ignoscere , & in gratiam
 recipere . His positis non peccant , & a Confes-
 sariis absolvi debent parentis , vel consanguine-
 tales . Idemque dic de parentes , vel consanguine-
 talis famulis , vel ancillis , qui eorum iustu-
 lium , vel filiam ream ad domum , vel consortium
 non admittunt , tanquam justæ vindictæ patris
 executores . Ita sapienter Layman. *lib. 2. tract.*
3. c. 4. n. 4.

24 III. *Aut rationabilis causa excuset.* 1. Hoc
 maximè frequenter excusat imperfectio actus, sive
 inadvertentia. 2. Excusat non tantum parvitas
 materiæ, sed etiam parvitas moræ: ut si iniuriam
 te offendenti solum brevi tempore per unam: vel
 alteram horam, aut etiam diem loquelam aliam
 signa charitatis neges: ex tam parva enim mora
 non debet præsumi verum, & deliberatum ob-
 um, sed motus tantum passionis ad summum
 nialis. Item præsumi potest expectari solum de-
 terim, dum ira deferveat. 3. Excusat etiam le-
 vitas causæ, vel rixæ, vel si ipsa rixa levis sit, ut
 patebit exemplis infra adferendis. 4. Excusat
 tiam significatio justis doloris, vel tristitiæ ob-
 ceptam injuriam: Ut si te offendenti neges loque-
 lam, responsum, salutationem &c. non in
 gnum alicujus odii, vel vindictæ contra ipsam
 sed solum in signum acceptæ, perceptæ ac dolen-
 tis injuriæ, vel ex ingenti animi dolore ob-
 pua

ptam injuriam: talem non peccare, saltem mortali-
 ter, mihi certum videtur; imò quandoque à venia-
 li excusari posse, probabiliter (etsi in praxi peri-
 culosè) docet Diana p. 2. tract. 15. resolut. 62.
 citans Lorcam: & p. 1. tract. 13. resolut. 89.
Hurtadum, cujus hæc verba exscribit: Ab hac
 obligatione, solvo primò parentem, aut Prælatum
 aut Judicem, qui non in injuriam, sed in pœnam
 justam, non resalutat inimicum. Solvo secundò
 eos, qui sine gravi incommodo honoris non pos-
 sunt hostem salutare. Tertio, solvo eum, qui in-
 famem accepit injuriam, cujus æstimatio digna
 perit austeriorem vultum, atque tristitiam, qualis
 esset, qui appellatus fuisset fur, judæus, sodomita,
 aut simile quid enorme: tunc enim pruden-
 ter censetur negatio salutationis oriri non ex
 odio, sed ex dolore justo, & ingenti acerbita-
 te, quæ justè adimit urbanitatis argumenta o-
 mnibus ejusdem conditionis hominibus commu-
 nia: item esset multis argumento, eum parvi æsti-
 mârse tam acerbam injuriam. Quarto, solvun-
 tur, qui ita simulant distractionem, aut oculorum
 habitudinem, ut prudenter judicetur, salutatio-
 nem omissam non ex memoria inimicitia, sed ex
 alio capite. Hæc *Hurtadus*. Hoc ultimum ego
 intelligo, tales tantùm excusari à peccato scandali,
 quatenus faciunt inimicum non advertere sibi ne-
 gari salutationem in signum inimicitia: à pecca-
 to autem odii interni salvari vix video: ad quid
 enim ita simulent ista, nisi ad occultandum odium
 suum? ergo de facto peccant peccato odii. Quod

si tamen ob causam aliam justam id facerent, lib-
vari permitterem & ego, ne fors nova lis, vel ma-
oriatur.

25 IV. *Non item signa specialia per se loquendo
tenemur exhibere inimico.* Nam supra jam dictum
est, præcepto Charitatis affirmativo, per se loquendo,
nullum obligari ad exercendum actum charitatis,
amoris, vel benevolentiae erga proximum, præsertim
inimicum, nec consequenter per se loquendo, ullus
obligatur etiam externum aliquem actum, signum vel
beneficium specialia charitatis, vel benevolentiae
exhibere inimico, g. inimicum ægrotum invisere,
mœstum consolari, egenti succurrere, pecunias mutuare,
hospitio, vel convivio excipere, ad familiare collo-
quium admittere &c. hæc enim, & similia, cum
nulli sint debita ex generali præcepto Charitatis,
non potest ex eorum omissione inimicus præsumere
actuale aliquod tuum odium, aversionem, vel
vindictæ affectum. Communis *DD. cum S. Thoma*
2. 2. q. 83. art. 8. Dico autem, *per se loquendo*:
Per accidens enim sæpius obligamur inimico
exhibere signa aliqua, vel beneficia specialia chari-
tatis: 1. Quando ipse inimicus veniam petit, am-
icitiæ salutem, alloquitur &c. tunc enim teneris ad
conciliationem, adeoque speciale signum charitatis
exhibendum, ut sentiat amicitiam redintegratam
esse. Communis cum *S. Thoma cit. 2.* In quavis cir-
cumstantia, vel gravi necessitate corporali, vel spiri-
tuali cuiusvis quantumvis inimico, in defectu
saltem aliorum, specialia beneficia Charitatis

exhibenda sunt juxta exigentiam necessitatis, juxta illud Proverb. 25. *Si esurierit inimicus tuus, tibi illum, si sitierit, potum da illi.* Ratione scandali vitandi: utpotè si negando signa charitatis inimico specialia, quæ astea exhibere solitus erat, majus in te hominis odium, vel inimicitiam concites, vel alios etiam advertentes scandalizes.

4. Quando exhibitione ejusmodi signi, vel beneficii specialis charitatis animum inimici tibi, ac principaliter DEO facilius reconciliandum speras, vel alias salutem spiritualem inimici proventuram. Sic *Azorius*, & alii cum *Layman. lib. 2. tract. 3. c. 4. n. 5. §. Dixi autem.* Ubi ex *Navarro* addit

etiam teneri aliquem ad specialia signa, vel beneficia charitatis exhibenda inimico, quando id necessarium existimat ad depellendum, vel superandum suum proprium odium, quod in hominem gerit.

Adde insuper: Quoties signa illa specialia charitatis omittere evaderet signum speciale odii, vel inimicitiae: ut si omnes cognatos, vel vicinos ad nuptias, vel convivium invites, omisso solum inimico: si pro omnibus hujus urbis incolis ores, omnibus pauperibus hujus loci eleemosynam de proprio, vel alieno legato distribuas &c. & inter hos repertum solum inimicum excludas &c. jam in his circumstantiis exhibes illi speciale signum odii, ac inimicitiae, quod ille facile advertens in reciproco odio, & inimicitia obfirmatur, novo tuo, gravi scandali peccato, uti ex *Suar. Valentia, Coninch*, rectè notat *Tamb. lib. 6. Decal. c. 1. §. 2. n. 17.*

Omnia hactenùs dicta quoad obligationem
 Etia sunt: interim certissimum manet excellen-
 simæ Charitatis, & maximæ perfectionis Chri-
 stianæ esse inimicis omni eventu bene velle, & non
 nefacere; hoc enim saltem, & seriò con-
 Christus Matth. 5. *Diligite inimicos vestros, & non*
nefacite his, qui oderunt vos: & orate pro per-
sequentibus, & calumniantibus vos; ut sitis sicut
patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum facit
viris super malos, & bonos, & pluit super iustos,
injustos. Si enim diligitis eos, qui vos diligitis,
quam mercedem habebitis? Nonne & publicani
hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros,
tantùm, quid ampliùs facitis? Nonne & Ebraei
hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut
Pater vester cœlestis perfectus est. Denique hoc
est ut alibi dicitur, carbones ignitos super caput
inimici congerere, quibus aut emolitus, aut
deponat, aut induratus inexcusabilis fiat. Sed hoc
pergant Concionatores; simul & Confessarii, quod
modi efficacia admonita pœnitentibus incultata
in promptu habeant.

§. IV.

*Secùs faciendo peccabit pro ratione intentionis in-
 terna vel significationis externa offensiva
 inimici.*

26 **A**D dignoscendum ergo denique quale
 quantum peccatum sit negare inimico
 charitatis communia exhiberi debita in quocumque
 casu: duo hæc acuratè consideranda, & distinguen-
 da sunt: scilicet *intentione interna*, ex qua ratio

hunc, & significatio externa offensiva inimici, quatenus scilicet talia significant odium, aversionem, vel vindictam in inimicum, unde is merito in offensa, inimicitia, ac peccato confirmatur,

Quoad intentionem internam, ex dictis Sect. 1. de Odio, ita distinguendum est: I. Si quis inimicum salutare, alloqui &c. nolit ex odio abominationis, seu contemptu ipsius personæ, ut eum velut indignum suo alloquio, salutatione privet, idque delibetate, mortale peccatum est. inexcusabiliter, juxta dicta §. 2. II. Si agas, ex odio inimicitia, ut sic eum tuo alloquio, vel salutatione velut solatio privando eum affligas, contristes, irridias, & verbo, ut sic ei per hoc male sit, iterum mortale est ex genere suo, nisi parvitas materiae excuset, juxta dicta *ibid.* §. 3. III. Si ita agas ex odio abominationis qualitatis tantum, actus erit indifferens, malus aut bonus, prout qualitas odita indifferens bona, aut mala erit; ut si fugias inimicum, quia tibi molestus esse solet, rixosus, punitivus, aut distortis moribus est, secluso alio malo affectu, actus erit indifferens. Si fugias, quia enormis peccator, hæreticus, excommunicatus est, actus est bonus. Si fugias, quia te sanctior, vel melior est, actus erit malus, ad invidiam spectans, juxta dicta *ibid.* §. 1. IV. Denique: Si ita agas, ut in te vel in altero evites occasionem novæ rixæ, rancoris, vel alterius mali: actus erit Charitatis, & Prudentiæ: itémque si alia justa causa excusans accedat, juxta dicta supra §. 2. & 3.

Quoad significationem externam tria considera-

Y. A.

randa

randam sunt 1. Antialia agere, vel omittenda
 ra significant internum odium, & inimicitiam
 ta dicta §. *preced.* 2. An inimicus adverte
 An etiam sentiat, seu curet, ægrè ferat, & inde
 fendatur, ac scandalizetur, sicque inimicitia
 metur multum, vel parum? 4. Denique, pro
 tione scandali, seu offensæ inimici gravi, vel
 mensuranda erit gravitas, vel levitas peccati
 si enim multum in te offendatur inimicus, &
 inimicitia obfirmetur, mortale erit: sin par
 vel nihil curet, non erit plus, quam veniale, qu
 tum est ex hoc secundo capite. Atque ex
 resolvendi sunt

Casus varii.

27 **P**eccant mortaliter contra Charitatem pro
 mi sequentes. 1. Qui orans pro omnibus
 solum inimicum quemdam excluderet positive
 que maxime in Oratione Dominica, in Oratione
 nibus communibus Ecclesiæ, in Sacrificio Mis
 sæ &c. Ratio abundè patet ex dictis. Secus
 tantum negativè excludat, ejus scilicet actum
 recordando. 2. Qui eleemosynas, sive legem
 in omnes civitatis pauperes distribuens, solos
 micos arceret, cum tamen eleemosyna sufficiat
 Secus si non sufficiat omnibus, tunc enim sine
 pa amicos, vel non amicos præferret: quia
 præterire inimicos, non esset signum positivæ
 micitia, sed tantum ad summum non amicitia, qu
 nulli deberetur. 3. Qui cognatos omnes ad con
 vium v. g. vocans, solos excludit inimicos: iis enim
 circumstantiis negare signum speciale amicitia

vel charitatis, sit manifestum, & speciale signum inimicitiae, & odii, ut jam supra notatum. 4. Qui alius solitus quosvis sibi notos in Civitate, Monasterio in domo sibi occurrentes salutare, vel alloqui, inimico tantum salutationem vel alloquium negaret. Item qui tribus occurrentibus, & duobus salutatis, solum tertium, qui inimicus est, non salutaret: ita tamen, ut appareat, eum ita facere ex odio, & non ex inadvertentia, distractione, vel speciali negotio. Hi, inquam, & similes peccant mortaliter, quia praedicta, & similia in talibus circumstantiis sunt signa charitatis communia, eaque inimico specialiter denegare, est signum actualis odii, aversionis, vindictae in proximum; ideoque peccatum mortale, plerumque duplex, & ratione odii, si adsit: & ratione scandali & offensae novae in inimicum, juxta jam satis dicta. Sed hic utiliter discutiemus aliquos casus particulares, in praxi frequentissimos in gratiam simpliciorum.

I. Occurrere inimico.

Sunt qui abhorrent occurrere inimico, ut eos vel à longè conspecto in via, platea, ambitu aliorum declinent, vel retrocedant; domum, conventum, convivium &c. ubi ipse degit, accedere nolint: idque deliberatè & ex proposito. Peccantne mortaliter, quantum ad significationem externam odii, & peccatò scandali? Responsio ex dictis est facilis. Si enim inimicus advertat id sui fugiendi causâ fieri, & ut par est, graviter sentiat, sine dubio peccatum mortale est: quia sic fugere

gere inimicum advertentem, manifestum est
 num odii, & inimicitia. Secus dicendum,
 id inimicus vel omninò non advertat, vel non
 advertat id fieri sui causâ, utpote, quia astute
 mulas, te ob aliud negotium subito occurrens,
 ab alio vacatum declinare vel retrocedere: vel
 tem non advertat, te inimicitia causâ fugere,
 ob aliam causam, v. g. ne exigat debitum &c.
 denique etsi advertat, id inimicitia causâ fieri,
 tamen parùm vel nihil curat. Sic enim gra-
 non delinques, quantum est ex hoc secundo
 te, significatione externa.

II. Salutare inimicum.

29 **C**ommunissimum est inimicitias gerere
 nolle, vel non posse salutare inimicum. Quod
 ad intentionem internam odii satis patet. Quæ
 significationem autem externam odii, peccant
 semper mortaliter peccato scandali? *Resolutio*
prima: Per se loquendo, & regulariter non peccant
 ex hoc capite; cum enim nulla sit obligatio
 salutandi obvios quosvis, salutationis ommissio
 est per se signum odii, vel inimicitia; nec per se
 excitat inimicum ad odio habendum non saluta-
 tem; idque maximè verum est, si tu mortuus
 homo vix unquam obvios salutare soleas. *Secunda*
 Peccant ergo solum non salutantes inimicum in
 iis circumstantiis, ex quibus meritò colligitur
 te nunc omittere, salutationem ex odio, vel
 dicta propter injuriam acceptam: utpote, si
 teà illum semper solitus eras salutare: nunc con-
 tra morem, post acceptam injuriam, vel rixam
 factam

factam, à salutatione abstineas: & maximè si al-
 ter sit tuus Superior, consanguineus, domesticus,
 vicinus &c. Item, si occurrentibus pluribus, in-
 ter quos est inimicus, omnes salutes, excepto ini-
 mico. Item, si ultra salutationem omissam, ocu-
 lis præter solitum morem torvis inimicum aspicias,
 aut insolito vastu pileum capiti imprimas; & sic
 de similibus. Quia sic sine dubio homini cau-
 sam novæ offensæ promoves. Verùm huc refe-
 rendæ sunt etiam exceptiones, & excusationes su-
 præ positæ §. 3. n. 23, & 24. Et speciatim huc
 faciunt verba *Hurtadi ibid. n. 24.*

Casus Specialis.

Duo Religiosi cujusdam rixæ causâ se intra 30
 Monasterium non salutant, nec alloquun-
 tur, cum tamen antea se salutare, & passim alloqui
 consueverunt, peccantne mortaliter? *R.* Ita sanè:
 Quia par est scandalum & ipsis invicem, & aliis
 Religiosis. Possent tamen excusari à mortali ex
 hoc capite; tum ex parvitate moræ, ut si pauculis
 diebus salutationem, vel alloquium intermittant,
 juxta jam supra dicta; tum etiam ex levitate rixæ
 aliis cognita, unà cum sua probata virtute; nam si
 aliis cognita sit eorum bona conscientia, & rixæ,
 vel ejus causa levis fuerit, meritò judicabuntur
 non ex odio gravi, sed ex levi tantum passione, vel
 in significationem accepti gravaminis salutatio-
 nem, vel alloquium omittere, præsertim parvo
 tempore. Eadèmq; est ratio de aliis sæculari-
 bus præsertim domesticis, vel sibi conjunctis, ut
 cum aliis notat *Tamb. lib. 5. c. I. §. 3. n. 13.* Sed
 dixi:

dixi: *Quantum est ex hoc capite:* scilicet ex
significatione odii, vel scandali. Nam ex alio
capite intentionis internæ peccatum odii jam ex
dere, sanè periculosum hîc est.

III. Resalutare inimicum.

31 **R**esolutio. Inimicum, te amicè salutantem
non resalutare, vel pro salute, amore patriæ
gratias agere, per se loquendo, utique mortale est
secundum omnes. Quia positâ inimicitâ, om-
sio resalutationis non solùm imputatur inurba-
tati, sed manifestissimo odio; & quodnam
dentius odii signum esse posset, quàm salutem
resalutatione, vel gratiarum actione non dignari.
Excipiendum tamen rursus: nisi ex concurren-
circumstantiæ personarum, ut ommissio resalutatio-
nis non odio, sed alteri causæ imputaretur: ut
ita animo distractum te simules, ut verè videns
salutationem non advertisse, vel non audivisse.
salutans longè sit te inferior, ut ommissio resaluta-
tionis imputetur non odio, sed reputationi, ut
ajunt, vel fortè veriùs, superbiæ: si sis superior,
& in justam vindictam resalutationem, vel re-
sponsum neges: si ita facias non ex odio aliquo,
sed ad justum dolorem exprimendum ob accep-
tam injuriam, præsertim recentem, & nondum
satisfactam, juxta supra dicta n. 29. & 31.

Casus specialis.

32 **N**obilis Matrona, cui parisi nobilitatis
consanguineum occiderat, quæsit, an
neatur illum salutantem resalutare, more patriæ
corpus genibus inclinando? *¶* Consulendum
quidem

quidem omnimodis, quòd sic: at in rigore certe non obligatur saltem sub mortali, seclusò verò odio internò. In Matrona enim, vel muliere, cuius non est vindictam sumere de injuriis, ordinariè illa denegatio resalutationis, non est signù odii, sed sensus iusti doloris, vel fastus muliebris, vel quid simile. *In rigore*, inquam: ego certè omnibus modis inducerem ad sic faciendum, ob maximum periculum veri odii interni.

IV. *Alloqui vel colloqui inimico.*

Fieri solet, ut inimicitias gerentes, inimicum quidem more communi salutent, & resalutent, de cætero tamen alloqui, vel colloqui omnino nolunt: peccantne mortaliter, quantum est ex hoc capite significationis externi odii?

Resolutio. Per se non peccant. Quia inimicum non alloqui, vel ei colloqui nolle, per se signum odii non est, cum non omni proximo debita colloquendi familiaritas. Quòd si tamen ante inimicitiam cum illo familiariter colloqui consueveras, obligaberis te jam à colloquendo non subtrahere, jam enim nolle colloqui, evaderet signum novi odii, ac inimicitiae, ut de se patet. Idemque est, quoties concurrunt ejusmodi circumstantiae, ut non alloqui, vel colloqui nolle reputetur signum odii, iisdem nimirum modis supra positis.

casu 2. De non salutante n. 29. Quibus adde, ut apud omnes certum: Si inimico colloquenti, vel interroganti non respondeas, non posse te excusari à mortali: nisi excusarent te aliae causae modo supra positae *casu 3. De non resalutante n. 31.*

Casus

Casus specialis.

34 **I**N Monasterio Monialium duæ ex illis postquam profitebantur publicè omnibus audientibus per multos annos non velle invicem colloqui & defacto longo tempore non colloquebantur. Dubitavit earum Confessarius, an eæ in statu mortalitatis peccati versarentur, & idcirco obstinate perseverantibus absolutio Sacramentalis, & Communio deneganda sit, nec ne? Et. Omnia quod sic: saltem, quando causæ rixæ, vel ipsa rixæ gravis fuit. Quia eo casu cessatio loquendi per longum tempus, vel tot annos merito præsumitur in odio gravi proficisci. Quod si tamen causa rixæ ipsaque rixa levis fuit, quantum ex est hoc ex significationis, odii ac scandali, poterit omissione loquendi à mortali excusari, & veniale reputari. Quia tunc, maximè in fœminis, iisque aliquando timoratis, non præsumitur oriri ex odio gravi sed ex naturali passione muliebri; quamvis iterum ex alio capite, scilicet veri odii interni, vel temptationis, maximè possit esse mortale. Ideo, quod talem saltem post unam & alteram septimanam adhuc recusantem colloqui, non absolverem. Quod re omnimodis id dissuadendum est omnibus, præsertim personis Religiosis ad perfectionem charitatis tendere obligatis. Unde benè *Tamb. cit. n. 28.* monet Confessarios, ut pœnitentes in domo, maximè simul conviventes, ut prodigi sine interhibendis signis charitatis, & amicitiae; id enim reddit nos amabiles, sicut opposita morositas reddit nos odibiles hominibus, Angelis, & DEO.

Casus mixtus ex precedentibus.

Quæsit bonus vir, an teneatur salutare, in mensa propinare, vel aliàs more solito alloqui inimicum, quem tamen certò scit, vel prævidet non resalutaturum, non gratias acturum, non responsurum sibi esse? Certè quæstio difficilis. Quòd si tamen id omninò certè moraliter scias, utpote aliquoties expertus, vel ex inimici illius asseveratione, non audeo te obligare cum *Tamb. supra cit. n. 25.* Quia tunc sibi debet imputare inimicus, qui ita se gerit erga te, ut certitudinem moralem habeas tibi salutanti, propinanti, vel alloquenti non responsurum. Deinde, denuò salutans, propinans, vel alloquens exponeres te periculo gravius irascendi, vel invehendi in inimicum non respondentem. Contra verò, si prævideas ex tua iterata gratuita salutatione, propinatione, vel allocutione fore, ut inimicus emolitus odium deponat, & emendetur, utique obligaberis ex Charitate, si tamen sine nimis magna molestia & difficultate possis. *Rario:* quia bonum spirituale proximi (uti est in proposito depositio odii) tenemur ex Charitate procurare, etiam cum aliquali nostro, non tamen cum magno incommodo, vel difficultate, quia eo casu, proximus non est in vera necessitate, sed in malitia potius voluntaria.

At quid si dubites, utrùm inimicus tuus eo casu tibi responsurus sit, nec ne? Aut si timeas, fortè non responsurum, & sic te magis de novo exacerbandum fore, idque post Confessionem die Communio

munionis? *¶* Omnino urgendus es, saltem amice salutando, vel alloquendo inimicum exoriri, id enim Charitas suadet. Et, siquidem amice respondeat, lucratus es inimicum tuum, minus tuo solatio: si secus, deinceps excusaberis, per ta prædicta.

SECTIO III.

Modus & Regule reconciliationis cum inimicis.

SUMMARIUM.

36. *Ex Regula I. à D. Chrysoft. data pro reconciliatione cum inimico à te offenso: sunt hæc notanda.*
37. *Si inimicitia fuit tantum interna, requiritur tantum interna solum reconciliatio:*
38. *II. Si verò ex inimicitia alterum læssi exteriori verbo, vel factò, teneberis ad reconciliationem que externam.*
39. *III. Veniam verò petere ab inimico læso vel offenso tunc solum necesse est, quando aliud remedium, vel modus commodus non occurrit.*
40. *IV. E duobus mutuo se offendentibus, vel inimicis, etis, reconciliationem petere, vel procurare debet prius ille, qui prius, vel gravius offendit.*
41. *Regula II. inimico te offendenti, quantumlibet offensus vel læsus sis, teneris sub mortali*
42. *I. Ad veram & sinceram reconciliationem.*
43. *II. Internam simul, & externam.*
44. *III. Si is veniam petat. Non tamen statim, sed oportune.*
45. *IV. Ac salvâ justitiâ, & jure tuo.*
46. *Regula III. Quando quis ulterius teneatur se cum inimico reconciliare?*
47. *Regula IV. pro Confessariis inimicorum an, & quando eos absolvere possint.*

REGULA I.

Pro reconciliatione cum inimico à te offenso.

Regula optimè traditur à D. Joan. Chryosto-
mo seu Authore Operis imperfecti in Mat-
thai cap. II. his verbis : *Qualis precessit offenso,*
ralis debet esse reconciliatio : si cogitatu offendisti,
cogitatu reconciliare : Si verbis offendisti, verbis
reconciliare : Si operibus offendisti, operibus re-
conciliare ; omne enim peccatum, quo modo com-
mittitur, eodem modo de ipso pœnitentia agitur.
Hæc ille sanctè. Ex quibus deduco breves reso-
lutiones particulares.

I. Inimicitia interna tantum, quâ quis solum
interno odio, rancore, malevolentia alteri offen-
sus fuit, solum requirit reconciliationem inter-
nam, ut quis ex corde omnem rancorem deponat,
elicito contrario actu amoris, & benevolentia in
proximum. Ratio patet : Quia reconciliatio nil
aliud est, quàm amoris, & amicitia reparatio : si
ergo solo corde amorem, & amicitiam in proxi-
mum dissipasti, non facta ulla læsione externa, non
nisi solo corde reparare teneris. Atque idem dicen-
dum de eo, qui alteri inimicus factus est solum,
quia ab eo læsus fuit, ut per se patet. Et pulchre
docet D. Augustinus lib. I. de ferm. Domini in
monte. *Si ille nos læserit, non opus est pergere ad*
reconciliationem : non enim veniam postulabis ab
eo, qui tibi fecit injuriam : sed tantum dimittas,
sicut tibi à Domino dimitti cupis, quòd ipse com-
miseris. Hæc Sanctus Augustinus. Actus ta-
men heroicus Charitatis, & summè meritorius
foret;

foret, magnorum Sanctorum exemplo, eo etiam ab offendente reconciliationem procurare vel veniam petere. Lege vitam mirabilem

Joannis Eleemosinarii.

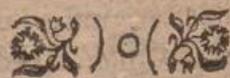
38 II. Qui ex inimicitia alterum læsit externo signo, verbo, vel facto, offensam, injuriam, & damnum intulit, idque alterum sentire novit, tenetur ex Charitate ad reconciliationem externam ut nimirum, quantum commodè potest, per se vel per alium signo, verbo, vel facto ab ipso veniam, & remissionem offensæ postulet. *Omnia* Et notant DD. communiter in illa verba *Charitatis Si offers munus tuum &c.* Ratio jam dicta est. *D. Chrysostomo:* Quia qua ratione Charitas constructa est, eadem reparari debet. Deinde actus obligatio justitiæ, etiam ad satisfactionem injuriæ, & restitutionem damni, nisi alter gratiam mittat. Sed dixi: *Quantum commodè potest.* Nemo enim tenetur ad reconciliationem externam cum inimico offenso cum gravi, vel gravissimo incommodo suo, quam fuerit læsio illata primo, uti esset gravis infamia, si læsio hostilis esset occulta. Item si læsus sit absens, nec fieri conveniri possit. Item si præsumas prudenter quod oblata à te reconciliatione, & satisfactio pro parte tua, alter non sit correspondens; non enim titulo compensationis retinere quasi in obpositum, satisfactionem poteris, quousque videris alterum paratum satisfacere, & debitum exhibere, ait *Castropal. tom. 1. t. 6. disp. 1. p. 8. n. 12. apud Tambur. cit. n. 24.*

III. Veniam humiliter petere ab inimico offenso, vel læso, tunc solum necessarium est, quando & gravis fuit læsio, & aliud remedium adhiberi ad reconciliationem, vel non potest, vel omnibus prudenter consideratis, non convenit; Ut pote si læsus ita rationabiliter petat: si Judex, vel Superior ita decernat: si alicubi sic moris sit, ut in sacris Religionibus. Item si læsus sit Superior, Pater, Prælati, maritus, Dominus, tunc enim filius, subditus, uxor, servus, in gravioribus offensis vel injuriis ordinariè veniam petere debebunt: quia aliud reconciliationis medium vel non habent, vel non acceptatur.

Non ergo necessaria est ejusmodi petitio veniæ
1. Quoties aliam æquivalentem satisfactionem æque gratam offendens exhibet: utpote per specialia amicitia signa, & officia per præventionem in honore, per pecuniam mutuam, aliave beneficia per amicorum interventionem &c. 2. Quoties injuriæ inter inimicos factæ invicem se compensant; neuter quidem tenetur veniam petere, quod pœnam sapit: uterque tamen tenetur aliis charitatis, & amicitia signis reconciliationem procurare. 3. Quando læsus petitionem veniæ, vel reconciliationis non curaturus, aut inde magis irritandus creditur, ut in simili superius dictum, quo spectat expectatio commodi temporis, quo interim ira deservat, & reconciliatio sperari, ac suaviori modo impetrari possit, ut in simili dicam Regula sequenti, 4. Quando lædens est Superior eximius, ut non conveniat à subdito veniam petere

tere propter diminutionem authoritatis: tenent
tamen, & facillimè potest aliis beneficii signis, &
argumentis subditi læsi animum reconciliare, &
scandalum impedire, *secundùm Omnes.* Esque
media in promptu sunt.

40° IV. Quid si duo mutuo se offenderunt, & ini-
mici facti sunt: quisnam prius tenebitur recon-
ciliationem petere, & procurare, alterum allo-
qui, salutare &c. aut si opus sit, veniam petere
&c. ille utique, qui vel prius, vel gravius offen-
dit; & vix contingit hic ambos esse pares; &
enim injuriæ sunt æquales; & tunc tenebitur, qui
prior offendit, vel prior causa rixæ exitit: aut
injuriæ sunt inæquales; & tunc tenebitur, qui
gravius offendit, etiamsi posterius. Quod si
men contingeret injurias censi moraliter ita pe-
res, & simultaneas, ut non videatur major ratio
quòd potius unus incipiat, quàm alter, tunc
que æquè incumbet, data occasione inchoare re-
conciliationem, salutationem, alloquium &c. in-
si contingat uni potius, quàm alteri competeret
inchoare sermonem secundùm mores patriæ, vel
aliam circumstantiam. Sic inter æquales et
incumbit prius salutare, & alloqui, qui coram ali-
stante, vel sedente transit, vel de novo accedit,
vel qui aliquid vult petere, quàm illi, qui stat,
det, vel rogandus est. Sed hæc relinquun-
tur judicio prudentis.

REGULA II.

Pro reconciliatione cum inimico, qui te offendit.

OMnis inimicus alteri, à quo quantumlibet⁴¹ offensus, vel læsus fuit, tenetur sub mortali ad veram, & sinceram reconciliationem internam, simul & externam, illi veniam petenti, oportune tamen, ac salvâ justitiâ, & jure suo. Hanc iterum docet Christus Matth. 6. *Si enim non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester caelestis dimittet peccata vestra:* & alibi post narratam parabolam de servo nequam, & crudeli, qui post dimissâ sibi à Rege decem millia talentorum, suo confervo noluit dimittere centum denarios, & ideò ad carceres damnatò, donec reddat novissimum quadrantem; concludit Christus: *scilicet Pater vester caelestis faciet vobis, si non dimiseritis unusquisque proximo suo de cordibus vestris.* Jam Regulam breviter explico.

1. Tenetur ad veram, & sinceram reconcilia-⁴² tionem internam; prout significat Christus verbis modò citatis. Hæc duo requirit. *Unum* velut negativum; ut scilicet ex animo remittat offensam, deponendo omne odium, rancorem, pravum affectum, malevolentiam, vindictæ injustæ appetitum, ut nimirum nolit vindicare per se ipsum, aut aliundè vindicare injustè: & uno verbo: ut non velit ei ullum malum spirituale, vel corporale justum, vel injustum inferendum: Quod quidem omni inimico, etiam in inimicitia perseveranti debitum est, ut jam superiùs dictum. *Alie-*

rum positivum, ut scilicet exercent actum positivum charitatis, amoris, & benevolentiae erga ipsum, quo velit ipsi omnia vera, & salutaria bona, & uno verbo, eadem quæ sibi ipsi, juxta regulam magni mandati, *sicut te ipsum*. Ratio utriusque patet. Quia vera, & sincera reconciliatio, seu amicitiae destructæ reparatio, necessario requirit abolitionem odii, & positionem novi amoris. Excluduntur ergo reconciliações non veræ, & sinceræ, sed falsæ, & fucatæ: dum vel foris tantum reconciliatio simulatur, intus verò odium, malevolentia, vindicta retinetur: vel simulant se libenter velle remittere, & reconciliare, interim vanè fingunt, & prætendunt causas, quibus odium, & malitiam justè probant: manent hi in statu peccati mortalis inimicitiae: nam qui tam stricte præcipit reconciliaçãoem cum inimico, *DEUS*, non irridetur.

43 II. *Internam simul & externam.* Necessarium est, ut offensus inimico veniam petenti hanc suam internam reconciliaçãoem, ac remissionem odii, & offensæ exterius ostendat, non tantum exhibendo signa charitatis communia (quæ ipse inimico etiam in inimicitia perseveranti debet), sed etiam signum aliquod speciale verbo, vel factu, quo illi intelligat peripicue, te inimicitiam deposuisse, & amicitiam redintegratam esse, juxta dicta §. 2. & 3. Quare veniam petenti nolle dare, & negare signa aliqua, quibus te inimicitiam deposuisse significes, interæquales saltè, nimis aperta odii petenti, & obfirmati demonstratio esset, & sine dubio peccat

peccatum mortale. Solus Superior offensus potest subito reo veniam, seu reconciliationem externam negare, vel differre potius, ut is delicto magis agnito emendetur, vel justè puniatur. Neque enim id tunc est signum odii, sed potius amoris, utpote ad emendationem conducens. Verùm hìc multà prudentià, & discretione opus est, ne plus æquò subditus exacerbetur, & ipse Superior de affectu odii facilè convincatur, quod prætexebat se bono fine facere, utpote si ad longum tempus, præsertim sapiùs humiliter petenti subito veniam dare negaret. Ut ex communi rectè notant Laym. *lib. 2. tract. 3. c. 4. n. 4. Filliucius, Sylvius, Bonacina* alii cum Baslæo *verb. Caritas n. 14.*

III. Veniam petenti, oportune tamen: Nam in- 44
primis offensus utique per se non tenetur ad reconciliationem externam, nisi inimicus offensus petat. Deinde non est coarctandus offensus, ut statim post injuriam illatam, atrocem præsertim, petenti veniam dare teneatur; est enim supra humanam fragilitatem, & res violenta recenti vulnere, necdum sedatâ animi perturbatione offensum cogere ad positivam reconciliationem faciendam: sufficiens ergo, & opportunum tempus prudentis judicio exspectetur: interea sufficet ipsi offenso se negativè habere, deliberatum odium, ac malevolentiam seu vindictam injustam excludendo, qua ratione tunc dilatio reconciliationis non erit signum odii, sed potius indicium infirmitatis humanæ. Ut ex communi notat Tamb.
tit. §. 3. n. 22.

45 **IV.** *Ac salvâ justitiâ, & jure suo.* Quia nullus tenetur diligere inimicum ultra terminos justitiæ & charitatis erga seipsum: adeoque nullus tenetur remittere inimico jus suum ad sibi satisfaciendum, vel compensandum pro injuria, vel damno illato, juxta latè dicta §. 2. Quod si ergo inimicus à te offensus veniam quidem petat, atque debitam satisfactionem non offerat, cum tamen possit, & deberet eam exhibere, teneberis quidem ostendere, te odium in animo nequaquam fore, & offensam remittere, interim tamen satisfactionem debitam exigere intra, vel extra judicium, si re potes, & eousque reconciliationem differre, quia rem tibi debitam postulas: & si alter ex parte de offensu odium, ac inimicitiam innovet, non tibi, sed sibi ipsi imputet, qui satisfactionem, quam postulat, & deberet dare, (v. g. revocationem calumniam, restitutionem famæ, vel honoris) merito negat. At verò si satisfactionem debitam vel non possit dare, quia impossibilis est, v. g. pro homicidio, seu occisione filii, propinqui, vel amici tui; vel non debeat dare, quia excessiva, tenetur offensus petenti statim veniam dare, & amicitiæ respondere: alioquin merito judicatur in odio gratis velle perseverare, cum debet suo adversarius ejus non desit.

REGULA III.

Pro reconciliationis tempore.

46 **J**Am habes unum tempus reconciliationis debitæ cum inimico, quando nimirum is optat tunc veniam petit; quando ergo ulterius? Quo

ticscunque tenetur homo se reconciliare cum
 Deo, aut vult facere opus meritorium apud
 Deum, toties tenetur ad reconciliacionem, sal-
 tem internam cum proximo. *Omnes.* Ratio
 manifesta est: Quia nullus potest reconciliari cum
 Deo, vel mereri apud Deum, hoc est, aliquo ope-
 re gratiam Dei consequi, vel augere, voluntarie
 persistens in peccato mortali: atqui gerens ini-
 micitiam cum proximo voluntarie persistit in pec-
 cato mortali, nisi reconcilietur saltem interius o-
 dium deponendo, & offensam remittendo, juxta
 dicta suis locis: ergo &c. Est ergo inimicitia
 voluntarie continuata absque reconciliacione sal-
 tem interna, & cum opus est, etiam externa, unum
 continuum peccatum mortale, secundum omnes.
 Clarum ex Scriptura. Nam Apostolus ad *Galat.*
 s. inter opera carnis, & peccata mortalia gravissi-
 ma numerat inimicitias, dicens: *Manifesta*
sunt opera carnis, qua sunt fornicatio, immundi-
cia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones &c. qua
predico vobis, sicut predixi, quoniam qui talia
agunt, Regnum DEI non consequentur. Hæc
 Apostolus. Exclusio autem à Regno Dei certifi-
 sima est nota peccati mortalis. Et ratio clara est:
 Quia inimicitia nil aliud est; quam odium conti-
 nuatum, continua aversio, indignatio, malevolen-
 tia adversus proximum, non quidem continuè a-
 ctualiter, & formaliter, quasi quis inimicus alteri
 continuo actuali odio alterum aversetur, eique ma-
 le velit, quod fieri nequit; sed continuò habituali-
 ter.

ter, & dispositivè, sic ut inimicus alteri ita habitum
liter dispositus, & ab illo aversus sit, ut quodvis
currit ejus memoria, aspectus, mentio, semper
excretur, eique malè velit; adeò ut gravis sit
ad videndum & gravior ad colloquendum, ab
amaritudine vix de eo cogitare, vel loquentem
eo audire possit &c. Atqui omne odium volun-
tariè retentum contra proximum est peccatum
mortale: ergo inimicitia voluntariè continua
non erit, nisi unum peccatum continuum mor-
tale; nimirum nisi formaliter, vel materialiter
terrumpatur, prout in simili explicatum habet
peccato injustæ detentionis rei alienæ. Dicitur
ergo hoc supposito;

I. Quoties quis tenetur ad contritionem, vel
attritionem, utpote in susceptione, vel adminis-
tratione Sacramentorum, in articulo mortis &c.
sub mortali etiam tenetur interiùs saltem recon-
ciliari proximo, odium deponendo, eique bene-
lendo, juxta dicta regulæ. Et docet perspicue
ipse Christus *Matth. 6. Si enim dimiseritis su-
per se autem non dimiseritis &c.*

II. Quotiescunque quis vult exercere opus
meritorium, v. g. orare, jejunare, elemosinam
dare, Sacrum audire, vel Sacrificium pro se
liter offerri &c. ut opus ei meritorium sit, tenetur
prius reconciliari proximo. Est rursum aperta
doctrina Christi *Matth. 5. Si offers munus tuum
ad Altare (de omni opere bono Deo grato, &
meritorio eadem est ratio) & ibi recordatus fueris,
quia frater tuus habet aliquid adversus te*

relinque ibi munus tuum ante Altare, vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Sic Christus. Et optimè exponit D. Augustinus Serm. de verbis Domini in monte Matth. 5. Si absens est frater tuus, vade non pedibus corporis, sed animo humili te posterne in conspectu ejus, cui oblaturus es: si presens revocandus ad amorem, ab eo veniam petendo, si eum lassisti; vel site lassit, dimittendo cordis rancorem. Hæc S. Pater, pauculis verbis omnem modum reconciliacionis concludens.

REGULA IV.

Pro Confessariis inimicorum.

Confessarius pœnitentem in inimicitia perseverantem, nolentem scilicet reconciliari proximo, ex animo odium, rancorem, vindictam injultam deponere: item nolentem signa charitatis communia exhibere proximo inimico juxta dicta Sect. preced. §. 3. absolvere non potest sub peccato sacrilegii tam ipsius Confessarii absolventis, quam pœnitentis absoluti. Est nimis certum: & Ratio clara est: Quia talis pœnitens actuali peccato odii, & inimicitiae pessimè dispositus obicitur Gratiae Sacramentali, ideoque falsificatur forma, & Sacramentum irritatur gravissimò sacrilegiò. At, quid judicandum de pœnitente, qui Confessario dicit, se omninò velle ignoscere, sed non posse oblivisci, non quidem odisse, non tamen posse aspicere, alloqui, salutare &c. Advertendum tales sæpè ita constitutos esse, non ex verò odio voluntario interno in proximum, sed

sed solum ex forti impressione phantastica, ma-
me melancholicos, & colericos, qui injuria
ptâ, in memoria impressa statim ad recorda-
nem, ad conspectum, vel præsentiam inimici
ventur ad motus amaritudinis, rancoris, accen-
nis contra ipsum, sic ut ejusmodi motus vel
veniant, vel perturbent rationem, & sæpe in ver-
gestus, & signa atrocia erumpant, licet reveren-
luntate non consentiant, quin etiam facti sibi
sentes, & advertentes motus suos, resistant
trario actu amoris, & benevolentia ei bene-
lint &c. Cùm his Confessario habenda patien-
tia, & cautè eis credendum, cùm dicunt, se ex
nimo ignoscere inimico, non tamen posse obli-
sci. Si tamen capaces sint, interrogandi sunt, quomodo
liter non possint oblivisci? an solum quoad me-
moriâ, & horrorem injuriæ acceptæ, vel in-
volentiam? *Si primum*, credat Confessarius
absolvat; si *secundum*, nequaquam.

Unde poenitentem talem rectè monet, & dicitur
tur Joan. Sancijs *Select. disp. 2. n. 1. in fine*, quod
quòd experiaris te trepidare coram eo, qui te offen-
dit, imò & expallescere, & cupere eum non vide-
re, vel ut longè discedat; non statim putes te peccare,
care, si ad malè illi desiderandum non procedas.
illi enim motus sunt naturales, necessariò sequen-
tes ex præsentia objecti apprehensi, ut sibi male
sti; non verò actus voluntarii de malo alterius.

Sic Sancijs apud Tamb. lib. 5. c. 1.

n. 1.

SECTO

SECTIO IV.

De reliquis peccatis contra Charitatem proximi.

Invidiâ, irâ, discordiâ, contentione.

SUMMARIUM.

48. Invidia, quid, quale, & quantum peccatum?
 49. Quid timor, prima invidia affectio?
 50. Quid zelus, seu æmulatio, secunda invidia affectio?
 51. Quid Nemesis, seu indignatio, tertia invidia affectio?
 52. Ira, quid, quando, & quale sit peccatum?
 53. Discordia, quid, quando, & quale sit peccatum?
 54. Contentio, quid, quando, & quale sit peccatum?

§. I.

Invidiâ

Definitur: *odium aliena felicitatis. Tristitia de bono alieno inordinata.* Sed clarissime ex D. Thoma 2. 2. q. 63. a. 1: *Invidia est tristitia de bono alieno æstimato ab invidente ut malo proprio: quatenus scilicet minuit, & obscurat propriam invidentis excellentiam: quo, licet simillimum, & valdè annexum, tamen differt à peccato odii proximi. Odio enim quis malè vult proximo, gaudet de ejus malo, & consequenter etiam tristatur de ejus bono, sed absolute, & in ordine ad ipsum tantum proximum, quatenus nimirum proximi bonum est. Invidiâ autem solùm tristatur de bono proximi non absolute, sed in ordine ad ipsum tantum invidentem, quatenus nimirum invidus bonum proximi æstimat malum proprium. Est ergò invidia genuina proles superbia.*

bia.

bia, cujus inordinatio consistit in hoc, quod
ita inordinate amet, vel appetat sibi propriam
excellenciam in bonis veris, vel fictis, ut nolit
modi, vel similia bona inesse proximo suo:
que, si videat ea proximo inesse, invidet, tristet
ac velut ringitur amarulento affectu. Praeceptum
D. Augustinus lib. II. De Genesi ad litt. c. 11.

*Amando quisque excellentiam suam, vel parvam
invidet, quod ei coaquentur: vel inferioribus,
quod sibi coaquentur: vel superioribus, quod
sua coaquetur.* Haec Sanctus. Jam ad penitentiam
ligendam malitiam hujus peccati frequentissimè
gnaviter advertendum est.

I. Invidia peccaminosa, & mortaliter
non consistit in tristitia de bono alieno ea pro
ratione apprehenso, ut malo proprio, seu
nuente propriam invidentis excellentiam; hoc
enim per se malum non est, nam supra con
mus, licite nos posse gaudere de malo alieno
cise apprehenso ut bono proprio: cur non
tra similiter liceat tritari de bono alieno
apprehenso, ut malo proprio: Plus ergo
invidia peccaminosa, & in communissima
tentia mortaliter mala. Itaque directe, sicut
mus mox de ira (iram scilicet secundam se
passionem indifferentem: iram inordinatam &
cessivam in ipso motu tantum esse venialem
genere suo: iram tandem inordinatam, & ex
livam in appetitu vindictae injustae esse mortalem
ex genere suo contra charitatem) ita plane
dum: invidiam quatenus praecise est tristitia de

bono alieno, ut malo proprio apprehenso, esse passionem indifferentem, quippe, quæ etiam bona esse, & ad bonum finem dirigi possit: invidiam inordinatam in ipso motu solo excedentem, vel amaram nimis, de se esse venialem: invidiam denique inordinatam adversus proximum, quatenus nimirum procedit ad verum odium proximi, nocendo, & tristando ei inesse tale bonum, etiam ut ipsi bonum est, ei malum volendo, etiam ad insidias, detractones, aliave mala procedendo &c. omninò esse peccatum mortale, omnes fatentur. Et quia reverà in praxi talis solet esse invidia invidorum, ideò meritò

II. Invidia juxta communissimam sententiam est peccatum mortale ex genere suo, nimirum quatenus præfatò modò involvit odium proximi, & simpliciter non vult, dolet, & tristatur, tale bonum inesse proximo. Sic enim duplicem malitiam involvit: *Unam* contra charitatem proximi, ut palam est: *Alteram* specialem contra voluntatem Dei: cum enim voluntas Dei sit immediata causa distributionis bonorum, ac donorum omnium, voluntati Dei repugnare convincitur, qui invidet, vel tristatur de bono, vel dono à Deo dato proximo, ideòque peccat mortaliter, nisi imperfectio actus, & parvitas materiæ excuset. Imperfectio actus quidem: sunt enim quidam naturâ proni ad invidiam (quod etiam in brutis advertimus) adeòque facillè moventur ad invidiam in proximum; qui motus, si rationom omninò præveniant, culpâ vacabunt; si aliqualis semiplena tantum

tantum advertentia accedat, veniales evadunt, nam ut etiam advertit S. Thom. *cit. 4. 3.* contra aliquos primos motus invidiæ invenire quædam que etiam in viris perfectis, qui sunt peccata venialia. Similiter ob levitatem materia, proinde solum aliquod leve bonum, fortunam, lucrum, & invidere, non tamen animo invidendi etiam in jora, vel quævis bona, non nisi veniale erit.

III. Invidiæ ergo peccati gravitas mensuratur est ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis quod invidetur. Hinc omnium gravissima est invidiæ species, atque peccatum in Spiritum Sanctum, quod dicitur *fraterna charitatis invidia*, quâ scilicet ipsa bona spiritualia, ac dona Spiritus Sancti, atque adeo ipsam charitatem & gratiam Dei, virtutem ac sanctitatem proximo invidet, & inesse tristatur, quia nimirum illam propriam suam excellentiam minuere, sui vilipendium causare, aut certè vitam, & actus suos destruere, & condemnare videt, vel æstimat. Unde odium detractiones, temeraria judicicia, persecutiones honorum, tandem & homicidia. Talis invidia mortifera Cain occidentis fratrem suum Abel: de quo 1. Joan. 3. *Hæc est annuntiatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus justa.* Simili invidia rabidi clamant Sap. 2. *Circumveniamus hominem justum, quoniam invidiam dissimilis est operibus nostris.* Græc. *ὁ*

*Volit ad videndum, quoniam dissimilis est aliis
viti illius. Vide S. Augustinum lib. 1. de serm.
Domini in monte c. 43.*

IV. Invidia denique iure optimo computatur
inter peccata capitalia: quippe plurimorum, &
omnium ferè peccatorum contra proximum ca-
put, & causa. Ejus à S. Gregorio l. 31. *Moral.*
c. 17. quinque assignantur fãliã. 1. Odium, quod
quis mala vult illi cui boni invidet. 2. Susurra-
tio, quæ apud alios invidum reddere molitur eum,
cui invidetur, adeoque amicitiam dissolvere. 3.
Detractio, quã famam denigrat bonam, quam pro-
ximo quis invidet. 4. Exultatio in adversis. 5. Af-
flictio in prosperis proximi. Et hæc est pœna con-
tinua invidi, quã suo livore tabelcit, ac velut ser-
pentina mortificatione eor exedit. Psalm. IIII.
*Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fre-
met, & tabesceat, desiderium peccatorum peribit.*
Et optimè D. Nazianzenus *orat.* 27. inquit: *So-
lus in omnibus affectibus iniquissimus simul & a-
quissimus, invidia est: iniquissimus, quia bonis
omnibus adversus est: æquissimus, quia dominos
suo exest & conficit.*

Advertendum tandem, hic invidiã perfimiles esse
alias tres affectiones. Timoris, Zeli, & Nemesis,
multum tamen differentes, prout optimè explicat
S. Thomas 2. 2. q. 36. a. 2. Accipe compendium.

Timor.

Affectus timoris est tristitiã de bono alterius, 49
quatenus nobis, aliis, vel Reipublicæ no-
xium est, vel esse prudenter judicatur (secluso
THEOL. MORAL. PARS II. A a nimi-

nimirum iudicio temerario) Et hæc affectio
 se bona, & licita est: scilicet enim boni tristatur
 de prosperitate, divitiis, potentiâ, dignitate imp
 rum, quatenus iis abutentes nobis, proximis, Reip
 publicæ, vel Ecclesiæ nexii sunt, aut damna
 runt. Quâ ratione D. Gregor. lib. 22. Moral.
 6. dixit: *Evenire plerumque solet, ut non
 charitate, & inimici nostri ruina lætificet, ut
 sum eius gloria sine invidia culpa contristet:
 & ruente eo quosdam bene erigi credimus, & pro
 ciente illo, pleròsque injustè opprimi formidamus.*
 Hæc S. Doctor. Sic licitè tristamur de doctrinæ
 eloquentia, dexteritate hæretici, quia his malis
 in errorem inducit, vel in errore confirmat, ideo
 Ecclesiæ & salutis animæ noxius est. Certe S. Ambrosius
 brosius contra Augustinum adhuc Manichæum
 in publicis Lytaniis orâsse fertur: *ab Antiocho
 Logica, libera nos Domine.* Sic licitè tristamur
 de dignitate, vel officio collato alicui, quem
 timemus, vel prudenter timemus officio non fru
 cere, eòve abuti in damnum nostrum, proximo
 rum &c. vel Reipublicæ &c. (secus esset: si
 steteris de officio collato alicui, quem scis
 acturum, tibi, tuisque similibus debitas penam
 fliceturum, abusus non toleraturum &c.) De
 rentia huius affectus timoris ab invidia manichæ
 est. Iusta enim est causa tristandi de bono proximi,
 mi, quatenus eo abutitur ad peccatum, nostrum
 vel aliorum damnum: At minimè est iusta causa
 tristandi de bono proximi, quatenus putamus
 nui nostram excellentiam, quod est superbia.

contra Charitatem, qua ex proximi bono & felicitate, ob amoris & amicitiae unionem, nobis potius aliquid excellentiae accedere, judicare, adeoque gaudere deberemus; amicorum enim omnia communia sunt, saltem quoad affectum, si non usum.

Zelus,

Seu æmulatio: est tristitia de bono proximi, non quia ipsius est, sed quia simile bonum nobis deest; seu quia nos eo caremus. Quo patet differentia hujus affectus ab invidia; hæc enim quis tristatur de bono alterius, quia alterius est, & ideo suam excellentiam minuere putat: zelus autem, vel æmulatio non tristatur de bono alterius in se, quasi nolit habere ipsum bonum, & occasionem boni alterius, sed præcisè tristatur de propria penuria, quòd quis scilicet non habeat simile bonum. Et hic affectus bonus est, ac laudabilis, non tantum quoad bona spiritualia, virtutes, merita, bona opera: talem enim æmulationem præcipit Apostolus I. Corinth. 12. *Æmulamini Charismata meliora*: Eoque sensu D. Hieronymus Epist. ad Latam de ejus filia scripsit: *habeat socias, cum quibus discat, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur*: Verum etiam quoad bona naturalia, vel corporalia, temporalia, utpote quod scientias, artes, industrias, lucra &c. studentes enim, vel artes addiscentes, videntes aliorum profectum meritò tristantur de suo defectu, quo ipsi excitentur ad proficiens studium. Artifex videns alios suam industriam familiam suam benè alere, ditescere, meritò æmulatur, & dolet, se non posse ita prospere

prosperare. Mercator, vel caupo pleròsque plurimos emptores, vel hospites ad suum vicium divertere, licitè quidem dolet de illo concitari, quatenus suum detrimentum est, & cessatio lucris, quod alioquin justè habere posset; at non dolere, & absque peccato odii, vel vindictæ dolere, quatenus concurrant ad vicinum, quatenus ille concitari suo vicino suo bonus est. Quæ benè notanda, & discernenda sunt confessario.

Nemesis,

Si *S*eu indignatio est affectus: quo quis trillit bona temporalia (nam in spiritualibus non potest habere locum) ut divitias, dignitates, officia, beneficia &c. obvenire impiis, vel indignis. Quod ipso differt ab invidia, quâ quis tristatur de bono alterius, non quatenus alteri indignè obvenit, sed quatenus suam excellentiam obscurat ex superioribus. Hæc affectio, & tristitia vitiosa est & mala, si tendat in bonum proximum indigni, aut quatenus solutè bona proximi sunt, sic enim est contra caritatem, quâ proximo quodvis bonum suum vult, & gaudere debemus; aut quatenus talia bona sunt dispositione divina ob certos, & semper honestos, etiam indignis proveniunt: sic enim superbia, blasphemia, & est contra Voluntatem Dei, cui voluntas nostra in voluto formali cognito semper conformari debet. Unde contra hanc tristitiam dicitur Psalm. 36. *Noli amulari in eo, qui speratur in via sua; in homine faciente iniustitiam &c.* Bona autem, & licita potest esse hæc tristitia & affectio *Nemesis* de bono indignis contingere.

si bona illa considerentur, prout humana voluntate contra justitiam, & voluntatem indignis obveniunt, aut prout eis indignus ad peccandum abutitur. Sic Navar. c. 23. 118. cum Layman. lib. 2. tract. 3. c. 10. n. 2.

§. II.

Ira

Definitur communiter: inordinatus appetitus vindictæ. Sed explicatius noster Marchant. tom. 2. tract. 6. tit. 2. §. 2. conclus. 2. Inordinata animi commotio vindictam, vel quasi vindictam inordinatè, vel injustè appetentis. Iræ enim peccaminosæ duplex est inordinatio. Una ex parte ipsius motus iræ, seu modi irascendi, ut si nimium interiùs excandescas, vel exteriùs per signanimis patefacias. Altera ex parte objecti, seu vindictæ, ut si proximo appetas vindictam injustam, vel justò majorem,

II. Ira inordinata primo modo, quoad motum passionis, seu modum irascendi nimium, est peccatum veniale ex genere suo. Est enim excessus voluntarius in passione animi de se indifferente, quippè quæ etiam bona, & virtuosa esse possit, ut si eâ utamur ex motivo virtutis, & zelo justitiæ, ad propulsandum, vel vindicandum malum peccati in nobis, vel aliis nostræ curæ commissis; juxta illud Psalmi 4. *Irascimini, & nolite peccare*: excessus autem, vel inordinatio in re indifferente per se culpam venialem non excedit, juxta regulam jam sæpiùs repetitam. Rectè tamen docet *Merchant. cit.* iram etiam hac inordinatione

motus etiam seclusâ vindictâ injustâ, evadere peccatum mortale ratione enormis excessus, & deformitatis in irascendo, cum quis deliberat, & volens motus iracundiæ adeo exerceat, ut vel facit, ut erumpat in enormes gestus, clamoribus, contumelias, spumas, membrorum contorsiones, ut gravissima injuria hominis constitutionem efficiat. Talis utique peccat mortaliter: Quia imaginem DEI, ac creaturam rationalem enormiter dehonestat, & deturpat, maximeque indecenter substantiæ rationali. Unde SS. Patres passim docent per iram hominem mutari in bestiam, imò in dæmonem. Et rectè tres solent assignari iræ species. *Rancor, Insania, Furor.* Rancor est ira, quatenus causat, & continet interitum indignationem, aversionem, odium, vindictam. *Insania*, quatenus mentem rationis usu privat. *Furor*, quatenus, in ejusmodi inordinatos, & enormes motus erumpit.

III. Ira inordinata secundo modo, quatenus ordinatum appetitum vindictæ inferendæ, expeccatum mortale ex genere suo; quippe directè pugnans Charitati, quatenus proximo inordinatum malum appetit: ac etiam justitiæ, si actu in injuriâ vindictas erumpat. Hujus communiter quatuor assignantur gradus. 1. Cum quis appetit vindictam in immeritum: 2. Etsi in meritum, tamen ultra meritum: 3. Etsi in quomodocumque meritum, tamen præter ordinem; ut si amico appetas vindictam, vel pœnam propriam auctoritate per te infligendam. 4. Etsi omnia

his servatis, tamen appetatur vindicta non ad debitum, ut justa est, ex zelo iustitiæ, ac odio iniquitatis sed merè ut fatiativa animi tui malevoli, ex odio personæ, amore proprio, vindicandi libidine. Tribus prioribus modis est peccatum contra iustitiam, quarto modo contra charitatem tantum, ubique mortale ex genere suo, de quo nulla difficultas.

IV. Ira utrovis modo inordinata meritò computatur inter peccata capitalia, quippe plurimorum peccatorum, ac malorum caput, & origo, quæ nimis nota. Sex tamen ejus peculiare filia, ac soboles enumerantur à D. Gregorio *lib. 31. moral. c. 17.* Nimirum *indignatio, tumor mentis, clamor, contumelia, rixa, blasphemia.* Ira enim, aut remanet intus in corde: & sic innascitur *indignatio*, seu aversio & affectus inordinatus in proximum, ex eo quòd apprehendat se indignè à tali tractari. Et consequenter. 2. nascitur *tumor mentis*, quo quis morosè excogitat diversas vias vindicandi, iisque cogitationibus animum tumefacit, & inflat: & tunc est peccatum pro ratione vindictæ cogitatæ gravis, vel levis, mortale, vel veniale. Indignatio autem plerumque veniale est, nisi ad gravem proximi contemptum procedat. Aut ira ulterius erumpit in os, & sic. 3. nascitur clamor, indignationis index, cum iratus vocem tollit, multa inordinatè, & confuse effundens. Id Christus *Matth. 5.* significat per vocem *raca*, quod nihil distinctè significat sed solum motum indignationis exprimit. Et hic clamor per se peccatum veniale est. Consequenter autem

4. nascitur *contumelia*, interni contemptus in
 quâ quis proximo malum obijcit intentione
 inhonorandi: quod Christus expressit per verbum
fatue, quo omnis contumelia aperta significatur.
 Peccatum mortale ex genere suo. Aut ira erumpit
 in ipsum opus, & actualem vindictam, &
 5. nascitur *rixa*, percussio, vulnera, cædes.
 consequenter, maxime, si vindicta non succedat.
 6. etiam *blasphemia* in ipsum DEUM. Omnia
 mortalia ex genere suo, de his nulla controversia.
 Hæc quidem jam supra Tractatu proceriali in
 ne de peccatis Capitalibus descripta, hic proprio
 ordinem reperere libuit.

§. III.

Discordia.

§ 3 **D**efinitur à *S. Thom. q. 37. a. 1.* Dissensio
 voluntatum circa bonum, quod ex charitate
 mare debemus. Opponitur charitati, quæ necesse
 sario causat concordiam, consensionem & pacem
 voluntatum in bonum. Et hinc dicitur

I. Dissensio voluntatum *circa bonum*. Nam
 sensio, & discordia voluntatum circa malum,
 mala, & vitiosa, sed bona & laudabilis est. De qua
 Salvator Matth. 10. *Non veni pacem mittere, sed
 gladium: veni enim separare hominem adversum pa-
 trem suum &c.* docens nimirum, ne parentibus quo-
 dem, aut cognatis consentiendum, aut obtempera-
 dum esse circa malum, sed generose repugnandum
 cum ad malum inducere, vel à bono proposito
 pedire vellent. Ut etiam alibi significat se sequenti-
 bus præcipiens odium parentum, & cognatorum.

II. Cor.

II. Circa bonum, quod ex charitate amare debemus: seu in quo cum proximo consentire tenemur, utpote quod necessarium, utile est ad Dei gloriam, & nostram, ut proximorum salutem spirituales, vel corporales; in his enim scienter à proximo dissentire est peccatum contra charitatem, juxta rationem materiæ gravis, vel levis, mortale, vel veniale. *Communis DD.*

III. Nullum autem peccatum discordiæ erit dissentire à proximo circa aliquod bonum, in quo concordare obligati non sumus: utpote si socio petente, ut cum eo in Religionem intres, certam peregrinationem suscipias, consentire nolis, utique non peccas. *Omnes cum S. Thoma cit.* Item, si nolis consentire, ut proximus consequatur aliquod bonum ipsi non debitum, non quod ipsi bonum non faveas, sed quod tuam, vel alterius commoditatem præferas proximo.

IV. Denique dissensio voluntatum ex ignorantia inculcata orta, cum scilicet unus hoc, alter aliud rationi magis consentaneum, aut ad Dei honorem, vel proximi utilitatem convenientius judicat probabili ratione (qualis fuit dissensio inter Paulum, & Barnabam) culpâ vacat. per se loquendo: salva nimirum aliâ charitate, & secluso scandalo, ut ex *S. Antonino* notat *Laym. lib. 2. tract. 3. c. 11. n. 1.*

§. IV.
Contentio.

Definitur à *S. Thoma 2. 2. q. 38. a. 1. Im-54*
pugnatio veritatis cum confidentia clamorosa.
Explico breviter.

A a § I. Im-

I. Impugnatio veritatis dupliciter fieri potest vel intentione formali; ut cum quis veritatem certam, & agnitam impugnat; vel intentione materiali, ut cum quis impugnat doctrinam aliquam perinde habens sive falsa, sive vera sit, aut ignorantia culpabili, vel crassâ putat esse falsam, quod tamen posset, & deberet scire esse veram.

II. Contentio utroque modo (dummodo ratio fiat, non solum exercitii, disputationis, alterius scientiam examinandi, vel explorandi causâ, quod licitè fit) ex genere suo mortalis contra charitatem, quâ tenemur cum proximo consentire in bonis ipsi necessariis: veritas autem sapè necessaria est proximo, cum quo contendimus, vel iis, qui audiunt; utpote si contentio de re ad salutem animæ vel corporis, ad famam vel fortunam pertinente; tunc enim impugnantia contentiosè veritatem, utique est peccatum contra charitatem. Er quidem scienter impugnantia veritatem agnitam, maximè in rebus fidei, salutis, est peccatum gravissimum in Spiritu sancto, scilicet *agnita veritatis impugnatio*, cui merito Apostolus *ad Galat. 3.* inter peccata contra Spiritui contraria, & à Regno Dei excludenda numerat contentiones, & rixas.

III. Additur: *cum confidentia clamorosa*. Quòd licèt ad essentiam contentionis non pertinet, est tamen circumstantia accidentaliter aggravans, contentioni vitiosæ plerumque conjuncta. Et monet *D. Thomas cit.* etiam falsitatis impugnationem de se bonam, & laudabilem, *122a*

tamen vitari inordinatione clamoris, gestuum
&c. Item ex circumstantiis personarum, loci,
temporis non congruentibus, in quibus plerum-
que peccatum veniale, & quandoque etiam mor-
tale intervenire potest ratione scandali alieni, aut
lapsus proximi &c. idque maximè in contentione,
vel disputatione de rebus Fidei, dum aut non satis
doctus, aut coram non doctis & simplicibus con-
tendit, ut alibi notatum est. Et hinc.

IV. In jure Canonico c. *Quicumque de hereti-*
ci §. inhibemus. in 6. sub excommunicationis
sententia ferendæ prohibetur laicis, ne publicè,
vel privatim de Fide disputent, quòd tales ple-
rumque in rebus Theologicis non satis versati sint.
Verum hæc prohibitio locum non habet in casu
necessitatis, vel utilitatis magnæ, aut ipsius hæ-
retici, errantis adversarii, aut Catholicorum sim-
plicium audientium, si laicus satis doctus, & suf-
ficiens sit, ut observat Sanch. *lib. 2. moral. c. 6. n.*
7. Idque maximè in nostris partibus, ubi Hære-
tici tolerati cum Catholicis permixti sunt, & con-
suetudo viget, ut laici saltem privatim cum hære-
ticis disputent, idque sæpè utiliter, ac fructuosè,
imò sæpè fructuosius, quàm si Ecclesiastici, vel
Religiosi sint. Ut cum *Valentia* notat *Laym.*

cit. num. 3.

